

Sari Höylä (toim.)

Paikalla! – valmiina vaikuttamaan

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Sari Höylä (toim.)

Paikalla!

-valmiina vaikuttamaan

Sari Höylä (toim.)
Paikalla! –valmiina vaikuttamaan

Humanistinen ammattikorkeakoulu
© tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017

Ulkoasu ja taitto: Emilia Reponen

ISBN 978-952-456-276-8 (painettu)
ISBN 978-952-456-277-5 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)
Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 41.

Sisällys

<i>Sari Höylä</i> JOHDANTO	8
<i>Sari Höylä</i> YHDYSKUNTATYÖNOMAINEN TYÖOTE NUORISOTYÖSSÄ.....	10
<i>Minna Huttu-Hiltunen</i> MITÄ SANOO YHDYSKUNTATYÖ – SANOOKO MITÄÄN? Nuorisotyötä tekevien näkömynsiä yhdyskuntatyöstä ja yhdyskunta- työnomaisesta työotteesta	18
<i>Sirpa Ali-Melkkilä</i> OSALLISTAVA PEDAGOGIIKKA OPISKELUJEN OSANA – KÄYTÄNNÖN TYÖN RIEMUA JA OPPIMISEN REFLEKTOINTIA	25
<i>Kaisa Jaalama</i> NUORTEN PANOS ASUINALUEEN KEHITTÄMISEEN – AJANKOHTAINEN JA GLOBAALISTI KESKUSTELTU TEEMA.....	31
<i>Juuso Aromaa ja Esa Kontinen</i> VAIKUTTAMINEN OMAN ASUINALUEEN SUUNNITTELUUN - CITIES:SKYLINES TYÖPAJA KARAKALLION NUORISOTALOLLA	36
<i>Kaisa Jaalama</i> NUORET KAUPUNKILAISET YHTEISTÖVILJELIJÖINÄ, KAUPUNKIAKTIIVISTEINA JA VÄLIAIKAISEN TILAN VALJASTAJINA.....	42
<i>Eeva Sinisalo-Juha</i> NEUVOSTOILLA JA VALTUUSTOILLA OSALLISUUTTA JA VAIKUTTAVUUTTA ERITYISRYHMILLE – NUORISOVALTUUSTO, VANHUSNEUVOSTO JA VAMMAISNEUVOSTO.....	51

Johdanto

Tämän pienkirjan tavoitteena on paneutua Paikalla! – hankkeen ytimessä oleviin teemoihin, joista keskeisimpiä ovat nuorten parissa testatut monimuotoiset pedagogiset osallistamismenetelmät elinympäristön parantamisessa. Mahdollisuus vaikuttaa omaan asuinalueeseen ja sen hyvinvointiin vahvistaa nuorten sitoutumista ympäröivään yhteiskuntaan ja tukee nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi. Nuoret arvostavat omaa asuinalueitaan! Keskeisenä teemana Paikalla! –hankkeessa on, kuten tässä pienkirjassakin, myös päivittää yhdyskuntatyönomaisen työtteen merkitystä nuorisotyössä.

Nuorisotyöntekijät ovat perinteisesti olleet aktiivisina toimijoina paikallisen yhteistyön toteuttamisessa. Alueen muiden toimijoiden kanssa on tehty toimenpiteitä, joilla on pyritty lisäämään alueen asukkaiden ja erityisesti nuorten hyvinvointia. Tämän pienkirjan ensimmäisessä artikkelissa Sari Höylä esittelee yhdyskuntatyönoimaista työtettä nuorisotyössä ja rakentaa sille uutta teoriapohjaa. Toisessa artikkelissa Minna Huttu-Hiltunen tekee katsauksen siihen, kuinka käytännön yhteistyössä olevat alueiden työntekijät näkevät haastattelujen mukaan yhdyskuntatyönomaisen työtteen mahdollisuudet.

Nuorisotyön työmuodot ovat pitkälti nuoria osallistavia – nuoret pääsevät ilmaisemaan itseään, mielipiteitään ja näkemyksiään toiminnan ja erilaisten menetelmien avulla. Sirpa Ali-Melkkilä kertoo artikkelissaan, kuinka nuorisotyön opiskelijat opiskelevat ja kehittävät uusia osallistavia menetelmiä. Kaisa Jaalaman artikkeli muistuttaa globaalista vaateesta nuorten toimijuuden tärkeydestä; nuorten osallisuus elinympäristönsä kehittämiseen ja parantamiseen kuuluu oleellisena osana YK:n kaupunkien kestävä kehityksen agendalle.

Nuorten konkreettisesta osallisuudesta kertoo Juuso Aroma ja Esa Kontisen artikkeli, jossa kokeillaan simulaatiopeliä kaupunkisuunnittelun apuna sekä Kaisa Jaalaman artikkeli nuorten kaupunkilaisten halusta yhteisölliseen kaupunkiviljelyyn.

Nuorten osallisuuden tukeminen perustuu vahvimmin Nuorisolakiin (1285/2016) sekä Kuntalakiin (410/2015). Kuntalaki edellyttää myös vammaisten ja vanhusten kuulemista heitä koskeissa asioissa valtuustokauden 2017 alusta alkaen (§26, §27 ja §28). Pienkirjan viimeisessä artikkelissa Eeva Sinisalo-Juha tarkastelee kuntalain asettamia uusia vaatimuksia mainittujen erityisryhmien osallisuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Paikalla! Nuorten ja nuorisotyön panos oman asuinalueen parantamiseen – hanke on toteutettu vuosina 2015-2017 Helsingissä ja Espoossa. Hankkeen vetäjänä on toiminut Humanistinen ammattikorkeakoulu ja projektipäällikkönä lehtori Sari Höylä. Hanke kuuluu osaksi Kaupunkitutkimuksen ja metropolipolitiikan kehittämisohjelmaa.

Hankkeen useissa vaiheissa (mm. laajassa kyselytutkimuksessa alueiden 15-20 -vuotialle nuorille) on korostunut nuorten arvostus omaa asuinalueitaan kohtaan. Päättäjien tulisi mahdollistaa nuorille selkeät ja saavutettavat vaikutus- ja aloitteentekokanavat osallistua oman alueensa asioiden käsittelyyn. Nyt toiminnassa olevat Ruuti ja Ruuti-budjetointi Helsingissä sekä nuorisovaltuusto ja ManiMiitti Espoossa ovat hyviä käytäntöjä, jotka toivottavasti yhä laajenevat ja syvenevät sekä leviävät sovellettuina myös muihin kaupunkeihin. Kaikkien kaupunkien tulisi huomioida nuorten aitojen vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen tehdessään kuntastrategiaa valtuustokaudelle.

Helsingissä 30.05.2017

Sari Höylä
projektipäällikkö

Sari Höylä

YHDYSKUNTATYÖNOMAINEN TYÖOTE NUORISOTYÖSSÄ

Suomessa yhdyskuntatyötä on tehty pohjoismaisen mallin mukaisesti, joka perustuu Iso-Britanniassa tehtävään Community Work –työmuotoon. Työn keskiössä on ollut yhteisössä havaittuihin ongelma-kohtiin puuttuminen. Community Work –sanaparia on vuosien saatossa käännetty suomeksi eri tavoin – käännösten muokkaus johtunee sanasta community, jota voidaan kääntää useallekin suomen sanalle. Päivi Turusen mukaan 1960 - 1970-luvuilla Suomessa käytettiin termiä yhdyskuntatyö, 1980-luvulta alkaen etsittiin uusia käännöksiä community work-termille ja lanseerattiin ekososiaalinen työ, yhteisöllinen sosiaalityö sekä yhteisötyö. (Turunen 2004,109.) Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksessa taas on puhuttu viime vuosina yleisimmin aluetyöstä, eikä työn tavoitteena ole ollut pelkästään ongelmien ratkaisu.

Nuorisotyön roolina on pitkälti ollut alueilla eri työntekijäryhmien välisen yhteistyön herättely. Nuorisotyöntekijät tai alueilla olevat aluetyöntekijät ovat pyrkinet kokoamaan yhteen saman kohderyhmän parissa työskenteleviä ja näin tukemaan toinen toisensa työtä eli tekemään yhteistyötä paikallisen yhteisön hyväksi. Yhteistyö ei sinänsä ole ongelmista juontuvaa, vaan kyseessä on ennemminkin niiden ennalta ehkäisy esimerkiksi tietoja vaihtamalla. Suomessa perinteisesti yhdyskuntatyö on ollut osa sosiaalityötä, jonka avulla on pyritty puuttumaan alueella jo oleviin ongelmiin.

Setlementtiliike, joka syntyi Englannissa 1800-luvun lopussa, halusi estää ihmisten syrjäytymistä ja kurjistumista. Vastaiskuna teollistuneen yhteiskunnan mukanaan tuomiin ongelmiin, haluttiin voimauttaa yhdyskunnan jäseniä koulutuksella ja sosiaalisten ongelmien ratkaisulla menemällä keskelle köyhyyttä. Lontoon East Endin työläiskortteliin asetui yliopiston opettajia ja opiskelijoita, joilla oli halu yhteistyöhön köyhien ihmisten parissa – syntyi Toynbee Hall, ensimmäinen setlementtitalo. Tavoitteena oli muuttaa ihmisten elinolosuhteita osallistumalla työläisyhteisön keskellä toimintaan ”to settle down”. Suomessa Setlementtiliike on erittäin vahva toimija tänäkin päivänä. (Suomen setlementtiliitto.)

Teoriapohja pohdinnassa

Keith Popple pohtii community workin teoriapohjaa kirjassaan *Analyzing Community Work – its Theory and Practice* 1995 ja toteaa, ettei ole yhtä selittävää teoriaa, vaan on useita makroteorioita, joilla selitetään community workin teoriapohjaa. Yhdeksi syyksi tähän hän arvelee sitä, että community work on usein luotu vastaamaan erityisiin paikallisiin olosuhteisiin, vastaamaan paikallisiin ongelmiin, jolloin on vaikea tuoda esiin yleistettäviä malleja. (Popple 1995, 39, 53) Paolo Freire taas lähtee omassa

ajattelussaan siitä, ettei kannata lähestyä asioita pelkästään ongelman ratkaisu mielessään. Vaikuttavamman tuloksen saa ajattelemalla laajempia vaikutuksia ja osallistumalla kaiken problematisoimiseen, jolloin lähtökohdiana – ja päämääränä – osallistujien elämäntilanteen ja yhteiskunnallisten olosuhteiden problematisointi. Tällöin etäisyys heikommassa asemassa olevan ja ammattilaisen välille ei jää niin etäiseksi, kuin ammattilaisen katsoessa ulkopuolelta ongelmaa ja etsiessä siihen ratkaisua. Problematisoinnilla Freire tarkoittaa ympäröivän maailman kriittistä tarkastelua. Hänen mielestään ei kannata alistua olemassa olevaan tilanteeseen, vaan pitää harastaa maailman tutkimista ja kyseenalaistamista. (Freire 2005, 28, Popple 1995, 64.) Kun ihminen tiedostaa kriittisesti ongelmiansa syyt, on hänen mahdollista yhteiskuntaa muuttavalla toiminnallaan luoda tilanne, ”jossa täyden ihmisyyden tavoittelu on mahdollista” (Freire 2005, 48). Sorrettujen pedagogiikan luominen on tehtävä yhdessä sorrettujen kanssa - sitä ei voi rakentaa sorretuille valmiiksi. Sorrettuja voivat Freiren mukaan olla joko yksilöt tai kokonaiset kansat (emt, 49). Freire kannustaa jatkuvaan itsereflektioon ja kriittisyyteen. Tällä hän tavoittelee tiedostavaa asennetta ympäröivään maailmaan ja ihmisten välisiin suhteisiin sekä jokaisen omaan elämäntilanteeseen ja maailmankuvaan (emt, 28).

Freiren mukaan sorrettujen ominaispiirre on itsehalveksunta - koetaan, ettei olla minkään arvoisia, ei pystytä vaikuttamaan asioihin, eikä opita mitään. Sortajille taas kuuluu ominaispiirteenä omistaminen. (Emt, 66-68.) Joskus sama ilmiö on nähtävissä nuorisotyössä – nuoret, jotka ovat työnkohteena, eivät pääse vaikuttamaan asioihin, vaan asian omistajina nähdään ympärillä olevat nuorisotyöntekijät. Työntekijät saattavat olla ylpeitä kaikista mahdollisuuksista, joita he nuorille järjestävät ja tarjoavat valmiina – nuorten rooliksi jää vain tulla paikalle ja toimia, kuten toiminnan järjestäjät ovat suunnitelleet. Nuorisotyön yksi keskeinen pääperiaate on kuitenkin nuorten oma aktiivisuus ja mahdollisuus vaikuttaa. Sorrettujen pedagogiikan mukaisesti on nuorten oltava jo suunnittelussa mukana, jotta ”täyden ihmisyyden tavoittelu on mahdollista”. Freiren näkökulma on, että ihmisen on itse luotava oma maailmansa, eikä ihminen voi valita kohtaloaan, vaan kaikki on yhteydessä ympärillä olevaan - kulttuuriseen, sosiaaliseen ja poliittiseen. Mutta muutoksen halu on lähdettävä ihmisestä itsestään. (Emt, 91-92)

Sorrettujen pedagogiikka onkin ollut yhtenä perusajatuksena kriittiselle pedagogiikalle, jota on Freiren ajatusten pohjalta kehitetty erityisesti Yhdysvalloissa, kehittäjinä ovat toimineet mm. Henry Giroux, Ira Shor ja Peter Maclaren. Birminghamilaisen Newman yliopiston Youth and Community Work’ n opintojen ohjelmajohtaja Mike Seal’ in mukaan UK:ssa kriittinen pedagogiikka on löytänyt sijansa nuorisotyön ja yhteisöjen parissa tehtä-

vän työn (youth and community work) piirissä. Kriittisen pedagogiikan keskiössä on toisten ihmisten kunnioittaminen, ja ytimessä on kohdentaa huomio siihen, mitä toisten ihmisten eteen voidaan tehdä. Toisaalta taas keskitytään kaatamaan aitoja ihmisten toimintaedellytysten tieltä – niitä aitoja, joita yhteiskunnassa olevat rakenteet ovat luoneet.

Latinalais-amerikkalaisen Freiren ajattelumallissa yksilö voimaantuu tiedostaessaan yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuuden. Se perustuu yksilön aktivoitumiseen yhteisössä ja näyttää täysin erilaisista lähtökohdistaan huolimatta olevan samankaltainen nykypäivän filosofien ajattelun kanssa. Freiren ajattelu tähtäsi yhteiskunnan valtarakenteiden radikaaliin muuttamiseen, mutta filosofit Amartya Sen ja Martha Nussbaum taas hakevat voimakkaasti yhteiskunnan kanssa tehtävää yhteistyötä. Sekä Freire että Sen & Nussbaum kuitenkin luottavat yksilön voimaantumiseen, jota yksilö ei kuitenkaan voi tehdä yksin ilman ympäröivän yhteiskunnan tukea.

Toimintaedellytykset

Filosofit Amartya Sen ja Martha Nussbaum ovat pohtineet ihmisten toimintaedellytyksiä. Filosofit Martha Nussbaum ja Amartya Sen ovat huolestuneet yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja sen johdosta kasvavasta köyhyydestä. He ovat kehittäneet toimintavalmiusteorian (capability approach), joka korostaa ihmisen oikeutta olla oman elämänsä subjekti. Kaikille on taattava samat toimintavalmiudet eli toisia on tuettava enemmän kuin toisia. Se, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti, ei takaa elinolosuhteiden yhdenvertaistumista. Tässä Nussbaum ja Sen näkevätkin tärkeän roolin yhteiskunnalle ja valtiolle luoda olosuhteet, jotka mahdollistavat hyvinvoinnin jakautumisen tasaisesti. Jokaisen yksilön toimintavalmiudet yhteisössä muodostuvat omista henkilökohtaisista ominaisuuksista - siitä minkälaiset kyvyt, taidot ja valmiudet ovat - sekä ympäröivistä elinolosuhteista. (Nussbaum & Sen 1993.)

Nussbaum on listannut kymmenen keskeistä toimintavalmiutta, jotka tulisi saavuttaa. Ne ovat seuraavat ja Tommi Laitio suomentamina (Nussbaum 2011, 33-34; Laitio 2014,36-37).

Normaalin mittainen elämä (*Life*)

Fyysinen terveys, ravinto ja suoja (*Bodily Health*)

Ruumiillinen koskemattomuus (*Bodily Integrity*)

Aistit, mielikuvitus ja ajattelu (*Senses, Imagination and Thought*)

Tunteet (*Emotions*)

Kriittinen ajattelu (*Practical Reason*)

Yhteiselämä (*Affiliation*)

Muut lajit (*Other Species*)

Leikki (*Play*)

Osallistuminen ja vaikuttaminen omaan ympäristöön, omistaminen (*Control over One's Environment a. Political, b, Material*)

Nussbaum uskoo vahvasti siihen, että yhteiskunnan tuella autetaan kansalaisia saavuttamaan hyvinvointinsa samalla tasolle. Toisia, heikompiosaisia tulee tukea enemmän, jotta myös heille aukeaa mahdollisuudet vaikuttaa omaan ympäristöönsä sekä voimaantua elämänsä valtiaiksi. Nuorten voidaan katsoa kuuluvan tuohon heikompiosaisen ryhmään siinä mielessä, etteivät he ole vielä täysivaltaisia kansalaisia ollessaan alaikäisiä.

Brittiläiset Paul Henderson ja David N. Thomas ovat etsineet omassa työssään toimintaedellytyksiä yhteisöille: naapurustot ja yhteisöt tarvitsevat ammattitaitoisia työntekijöitä työskentelemään ihmisten parissa, jotta saavutetaan yhteisön toimintaedellytykset (community capability). He ovat todenneet, kuinka yhdyskuntatyö tai yhteisöjen parissa tehtävä työ edellyttää erilaisten ammattilaisten mukana oloa. He haluavat kannustaa eri toimijoita, kuten sosiaalityöntekijöitä, nuorisotyöntekijöitä, opetusalan ammattilaisia ja muita kehittämään taitojaan ja tietojään voidakseen vastata laaja-alaisiin tehtäviin, joita samoissa yhteisöissä tai naapurustoissa toimivilta edellytetään. (Poppe 1995, 34)

Paul Henderson ja David N. Thomas listaavat kymmenen vaihetta työskentelyssä yhteisön tai naapuruston kanssa. Ne eivät kuitenkaan välttämättä etene lineaarisesti. (Poppe 1995, 89; Henderson and Thomas 2002, 43)

Vaiheet ovat:

1. Astuminen yhteisöön, naapurustoon (*Entering the neighbourhood*)
2. Yhteisöön, naapurustoon tutustuminen (*Getting to know the neighbourhood*)
3. Mitä sitten? (*What next?*)
4. Tarpeet, tavoitteet ja roolit (*Needs, goals and roles*)
5. Kontaktien luominen ja ihmisten tuominen yhteen (*Making contacts and bringing people together*)
6. Rakenteiden luominen ja rakentaminen (*Forming and building organisations*)
7. Auttaminen tavoitteiden kirkastamisesta ja priorisoinnissa (*Helping to clarify goals and priorities*)
8. Rakenteen pitäminen toiminnassa (*Keeping the organization going*)
9. Toimeentulo ystävien ja vihollisten kanssa (*Dealing with friends and enemies*)
10. Yhteisön jättäminen ja lopettaminen (*Leaving and ending*)

Henderson ja Thomas katsovat työskentelyn naapurustossa tai lähiyhteisössä olevan tehokkainta, mikäli halutaan tukea ja voimaannuttaa eri ryhmiä, kuten eri etnisiä ryhmiä, vammaisia tai nuoria. Työhön tulee sitoa eri tahojen välinen yhteistyö sekä uuden teknologian hyödyntäminen. Henderson ja Thomas muistuttavat myös, että yhteisöä saatetaan yrittää sitoa vaativaankin päätöksentekoprosessiin ilman, että siihen saadaan riittävää opastusta tai tietoa. (Henderson and Thomas 2002, 24-26)

Nuorisotyö hyvinvoinnin tukena

Nuorisotyön keskiössä on nuorten oma osallisuus ja omistajuus. Nuoret kuitenkin tarvitsevat tukea saavuttaakseen hyvinvoivan elämän. Osa nuorista kaipaa enemmän tukea nuorisotyöntekijöiltä tai muilta yhteiskunnan toimijoilta. Nuorten hyvinvointiin vaikuttavat kokemukset ja tunteet, eivät pelkästään tilastoidut faktat. Mikäli nuori tuntee onnistuneensa vaikuttamisessa, tuntee olleensa osallinen asioissa, se lisää nuorten hyvinvointia ja yhteiskuntaan kuuluvuutta.

Helsingin kaupunki kerää nuorilta ja heidän parissaan työskenteleviltä kokemustietoa liittyen nuorten hyvinvointiin. Kokemustiedon lisäksi Nuorten hyvinvointikertomukseen kerätään tutkimus- ja tilastotietoa 15-29 -vuotiaista helsinkiläisistä nuorista. Nuorten hyvinvointia tarkastellaan seuraavien aihealueiden pohjalta: elämä ja terveys, itsensä kehittäminen, tulevaisuuden hallinta, turvallisuus, tunteet ja vuorovaikutus, aktiivinen kansalaisuus, yhdenvertaisuus sekä luonto ja kestävä kehitys. Nämä osat alueet pohjautuvat Martha Nussbaumin toimintavalmiusteoriaan. (Nuorten hyvinvointikertomus.)

Yhteiskunnan tulee tukea nuoria kokeilemaan ja ilmaisemaan itseään nuoria itseään kiinnostavilla tavoilla ja näin mahdollistaa nuorten vaikuttaminen heitä ympäröiviin ja inspiroiviin asioihin. Nuorisotyön odotetaan tänä päivänä menevän sinne, missä nuoret ovat. Nuorisotyöntekijän ja nuoren kohtaaminen ei ole sidottu ainoastaan nuorisotalon toimintaan, eikä nuorten edellytetä hakeutuvan pelkästään fyysisiin nuorisotiloihin.

Nuorten kokemus siitä, että heidän kykyihinsä ja taitoihinsa luotetaan ja niiden käyttöä tuetaan, tukee nuorten itseilmaisua ja monipuolistaa kaupunkikuvaa sekä yhteiskunnallista keskustelua (Nuorten hyvinvointikertomus). Enenevässä määrin Suomen lainsäädäntö kylläkin määrittää, että nuoria on kuultava nuoria koskevissa asioissa. Mutta kuulemisesta voi olla vielä pitkä matka varsinaiseen päätöksentekoon vaikuttamiseen.

Lähteet:

Popple Keith (1995). *Analysing community work – its theory and practice*. Open University Press. Maidenhead.

Freire, Paulo (2005). *Sorrettujen pedagogiikka*. Toim. Tuukka Tomperi. Vastapaino 2005.

Henderson Paul and Thomas David N. (2002) *Skills in Neighbourhood Work*. Third edition. Routledge. London and New York.

Laitio Tommi (2014) Sukupolvi kerrallaan. Artikkelit Nuorisotutkimus 2 / 2014 julkaisussa. 34-42. Nuorisotutkimusseura ry.

Nussbaum Martha C. (2011) *Creating Capabilities-The Human Development Approach*. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, and London, England.

Turunen Päivi (2004) Samhällsarbete i Norden. Discurser och praktiker i omvandling. Växjö University Press.

Suomen setlementtiliitto <https://www.setlementti.fi/setlementtiliitto/setlementtiliitto/historia/>

Nuorten hyvinvointikertomus <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/>

Seal Mike (2016) Critical Pedagogy in Action: The co-creation of pedagogical practitioners through teaching youth and community work. (Julkaisematon lähde)

Minna Huttu-Hiltunen

MITÄ SANOO YHDYSKUNTATYÖ – SANOOKO MITÄÄN?

Nuorisotyötä tekevien näkemyksiä yhdyskuntatyöstä ja yhdyskuntatyönomaisesta työotteesta

Paikalla!- hankkeen eräänä tavoitteena oli kartoittaa nuorisotyötä tekevien ja nuorten parissa toimivien työntekijöiden näkemyksiä alueellisen yhteistyön ja yhdyskuntatyönomaisen työtteen mahdollisuuksista. Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat vastasivat tiedonhankinnasta haastatteleamalla nuorisotyöntekijöitä ja muita nuorten kanssa työskenteleviä toimijoita Viikin ja Malmin alueilla. Kaikissa haastatteluisa käytettiin samaa teemarunkoa.

Tässä artikkelissa käsittelen näiden haastattelujen pohjalta nousseita teemoja aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta. Artikkelin fokus on yhdyskuntatyössä - miten alueen nuorisotyötä tekevät toimijat sen omassa työssään näkevät ja ymmärtävät. Artikkelin tarkoituksena on etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin alueen toimijoiden näkökulmasta: Millaista yhteistyötä alueen toimijat tekevät? Mitkä ovat mahdollisia esteitä tai haasteita yhteistyölle ja sen lisäämiselle? Miten toimijat käsittävät yhdyskuntatyön? Miten yhdyskuntatyön kaltainen työote toteutuu tällä hetkellä toimijoiden mielestä?

Alueellisista samuuksista ja eroista

Paikalla!- hankkeen lähtökohtana oli tutkia yhdyskuntatyötä erityyppisillä asuinalueilla ja pyrkiä löytämään alueilla toimimisesta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Hankkeen toteuttamisalueiksi valittiin kaksi aluetta Helsingistä, Viikki ja Malmi. Malmiin verrattuna Viikki on nuori ja yhä täydentyvä asuinalue: *”se on aika uusikin alue, jotain 10 vuotta suunnittee, ja aika paljon asukkaita ja se vast alkaa valmistuun täysin... Et huomaa kyllä et Viikki on alkanut muodostumaan ja monet just haluaa pysyä siellä.”* Viikin alueen toimijat luonnehtivat Viikkiä turvalliseksi ja luonnonläheiseksi lintukodoksi, jossa on hyvä yhteishenki: *”jotenkin semmonen positiivinen me-henki on monessa, et sen kokee tärkeeks osaks identiteettiä et asuu Viikissä”.*

Viikin alueen toimijoiden luonnehdinnat alueen viihtyvyydestä olivat ylimalkaan positiivisia. Malmilla sen sijaan sosiaaliset ongelmat ovat haastateltujen toimijoiden mielestä näkyvämpiä, mikä vaikuttaa alueen viihtyvyyteen: *”malmilainen todellisuus on aika karua, että on aika paljon pahoinvoivaa ihmistä.”*

Palveluiden riittävydestä ja nuorten ajanviettopaikoista kysyttäessä vastauksissa oli hieman vaihtelua kummankin alueen toimijoiden kesken. Vastauksista muodostuu käsitys, että Malmilla nuoriso enemmän hengailee esimerkiksi ostoskeskuksissa. Erään toimijan mukaan Viikissä ei niinkään

ole ostarintyyppisiä paikkoja missä hengaila: *”siel on ehkä jotain muuta tekemistä, ollaan nutalla tai koulun pihalla.”* Huomionarvoista kuitenkin oli, että suurin osa toimijoista totesi ettei tiedä paljon asiasta sillä he eivät itse asu alueella tai että alueella on työskennelty vasta niin vähän aikaa että tietoa ei ole tarpeeksi: *”mä oon siis tullu vasta tammikuun lopussa, et senki takia mulla ei varsinaisesti oo niinku hyvät juuret sillä lailla siihen alueeseen (...)*” Eräs toimija totesi, että verkostossa on aiheuttanut huolta, kun ei tiedetä missä sellaiset nuoret kenellä ei oo järkevää paikkaa minne mennä iltaisin aikaansa viettävät.

Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia pidettiin kuitenkin jokseenkin riittävänä kummallakin alueella. Ongelmaksi ei nähty palvelujen tarjonnan puutetta, ongelmia oli enemmänkin nuorten tavoitettavuudessa. Syyksi mainittiin esimerkiksi, että ei ole tarpeeksi resursseja markkinoida palveluita ja tästä syystä nuoret eivät välttämättä löydä matalan kynnyksen paikkoihin ja maksuttomiin harrastuksiin.

Minkälaista alueellista yhteistyötä tehdään?

Kaikilla haastatelluilla toimijoilla oli jonkinlaista yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa. Esimerkiksi yhteiset tapahtumat ja tempaukset mainittiin yhteistyön muotona. Muilta toimijoilta saatiin apua esimerkiksi tapahtumien tiedottamisessa ja nuorten tavoittamisessa. Kaikissa haastateluissa mainittiin koulu tärkeänä yhteistyökumppanina. Eräs toimija kuvasi koulun tärkeyttä yhteistyötahona näin: *”se koulu on nimenomaan sen takia hyvin tärkeä yhteistyökumppani, koska sitä kautta me tavoitetaan kaikki tai ainaki niinku pitäs tavoittaa.”*

Suurin osa haastateltavasta mainitsi verkostoyhteistyön ja verkostokokoukset tärkeänä osana alueellista yhteistyötä. Eräs toimija totesi verkostoihin kuuluvan oikeestaan niinku kaikki ketä tällä alueella on niinku lasten ja nuorten parissa toimii. Verkostokokouksissa on mukana koulun edustajia, virastoja, seurakunnan nuorisotyöntekijöitä, kolmannen sektorin toimijoita ja nuorisoasiankeskuksen työntekijöitä. Verkostokokouksissa vaihdetaan kuulumisia ajankohtaisista asioista, suunnitellaan yhteisiä projekteja sekä keskustellaan alueen kehittämiskohteista: *”et itehän yrittää sitä koko ajan parantaa, et ottaa keskusteluun niinku semmoset asiat mitkä kattoo alueelle hyväksi ja tärkeäksi ja niin ottavat muutkin, et kyl me just eilen verkostossa keskusteltiin tosta Ala-Malmin viihtymättömyydestä (...)*”

Verkostoyhteistyöstä on ollut myös apua konkreettisissa ongelmatilanteissa. Esimerkiksi Viikin Latokartanon alueella esiintyneisiin ongelmiin

ratkaisua lähdettiin etsimään yhteistyöverkoston kautta: ”*et sen [verkos-ton] takii meki osattiin viime keväänä pyytää Nuorisoasiainkeskusta niinku juttelemaan mejän kanssa ja ylipäätään kävi niinku mielessä, et hetkinen siellä vois olla sellasta osaamista (...)*” Eräs toimija kertoo ver-koston kokoontuvan 4 kertaa vuodessa. Muista haastatteluista ei käy ilmi kuinka säännöllisiä kokoontumiset ovat.

Yhteistyön kehittämisen edellytykset ja haasteet

Kaikki toimijat näkivät alueellisen yhteistyön kehittämisen ja lisäämisen positiivisena asiana ja olivat yhtä mieltä yhteistyön merkityksestä. Muuta-missa haastatteluissa tuli esille myös yhteistyön välttämättömyys: ”*no kyl-lähän toi jo paikkana ja haasteineen niinku tarkoittaa sitä, et on niinku pakko olla [yhteistyötä].*” Eräs toimija totesi koko toiminnan perustuvan yhteistyölle: ”*tätä ei ois ilman sitä.*”

Eräs toimija totesi verkostoyhteistyön olevan in ja että tänä päivänä ei mi-tään tehdä ilman sitä verkostoa: ”*Se et sen saa sit toimimaan tehokkaasti ja sen toiminnan kannalta tarkoituksen mukaisesti, ni se on sit vielä tai-tolaji.*”

Kun toimijoilta kysyttiin seuraavaksi mahdollisia yhteistyön kehittämisen esteitä, muutamassa haastattelussa nousi selkeämmin esiin henkilöresurs-sien puute, kuten eräs toimija asian ilmaisi: ”*mulla on vielä vähän tälleen että eka tää oma perustyö kuntoon ja sitten voi enemmän keskittyä siihen yhteistyön kehittämiseen.*” Toinen toimija oli samoilla linjoilla: ”*että ku tää päivätyö tuppaa aika hektiseks menemään, ni se on aika täynnä ja sit sä yrität tehdä parhaas siinä, et saat sen oman työsi tehtyy niin hyvin ku mahdollist, ni sit jokainen semmonen erillinen, ni se kyl vaatii tietys taval aikaa ja taas sen alituksen ja sen, se on kyl yks aika hyvä este, et se mitä enemmän sä rutiinilla vedät niinku vedät sitä ja yrität saada ne must asiat tehtyä (...) niin se vaatii vähän pysähtymistä ja kontaktoimista (...)*” Kyseisistä kommenteista välittyy ajatus siitä, että yhteistyö nähdään ikään kuin ylimääräisenä johon voidaan panostaa, jos omalta perustyöltä siihen jää aikaa. Ratkaisu tähän voisi olla että alueellinen yhteistyö ja sen kehittä-minen nähtäisiin osana omaa perustyötä. Eräs toimija ilmaisi asian näin: ”*ettei ottais sitä [yhteistyötä] niinku ylimääräisenä vaan ajattelis et inte-grois sen nimenomaan sinne omaan toimintaan.*”

Eräs toimija kertoi myös taloudellisten resurssien vaikuttavan etenkin jär-jestöjen yhteistyöhalukkuuteen: ”*(...) mutta on kuitenkin järjestöjä tässä mukana toteuttamassa, ni kyl heidän on kaikista hankalinta lupautua*

tähän ku vuosittain haettavat avustukset ja sit jos ei avustusta tuu nii sit se on niinku haasteellista.”

Resurssien puutteen ohella yhteistyön kehittämisen esteinä nousi esiin toimijoiden yleinen tahtotila sekä yhteistyön henkilösidonaisuus: joidenkin kanssa yhteistyö sujuu paremmin ja toisten kanssa huonommin. Osa toimijasta totesi erityisesti koulu-yhteistyön takkuilevan kuten eräs toimija kuvaili: *”meidän yhteistyö koulun kanssa ei oo parhaasta päästä (...) et jotain hyviä yrityksiä mut ne on koulun osalta niinku henkilötasolla kuin niinku et se olis se käytäntö.”* Toimija pohti syitä koulun mukaan lähtemättömyyteen ja totesi että syynä voi olla eri intressit: *”et niinku koulu kattoo , et heidän tehtävä on hoitaa se opetustyö ja keskittyvät sen opetustyön hoitamiseen ja sit ei ehkä sitä hyvinvointia laajemmalla näkökulmalla ajatella(...)”*

Edeltävässä sitaatissa lähestytään hyvin seuraavaa teemaa eli yhdyskuntatyötä. Kuinka nuorisotyötä tekevät ja nuorten parissa toimivat työntekijät määrittelevät yhdyskuntayön ja mitkä ovat yhdyskuntatyönomaisen työotteen mahdollisuudet?

Mitä sanoo yhdyskuntatyö?

Haastateltavilta kysyttiin kuinka he määrittelisivät yhdyskuntatyön. Alla muutama poiminta vastauksista:

“Ää yhdyskuntatyö., en oo en törmää päivittäin mut mä itse ymmärtäisin sen, että nyt kun puhutaan Viikin ja Malmin alueesta, niin tavallaan se yhdyskuntatyö , sehän liittyy varmasti rakentamiseen, palveluihin, eri ihmiset, ihmisryhmät huomioon ottavaa toimintaa, että saadaan koko paletti toimimaan sujuvasti ja parannetaan näiden kohdealueiden viihtyvyyttä ja tämmöstä mainetta ja palvelutasoa.”

“No kyllä se mitään sanoo (...) mut se ei ole se peruskäsite, mut jos vaikka niinku käytännön kautta ajattelee nii mun mielestä, jos joku alueena ehkä jotain tämän kaltaista tarvitsisi ja hyötyisi siitä, ni mä kyl ajattelen että tossa Laitiksessa (Viikin Latokartano) se on aika oikeessa paikassa, et ajattelen, et siinä niinkun ehkä yhteisö on niinku mulle (...) että kai se jotakin siihen yhteisön kehittämiseen , yhteisön kanssa tehtävään työhön.”

“Ehkä just sellasta alueellista yhteistyötä ja et aktivoidaan aluetta ja niinku parantaa just jotenki niinku just sitä aluetta sekä joustavuutta että viihtyvyyttä.”

Kuten ylläolevista sitaateista voi päätellä, toimijoilla oli hyvä aavistus siitä mitä yhdyskuntatyöllä tarkoitetaan vaikka yhdyskuntatyö käsitteenä ei niin tuttu ollutkaan. Kahdelle toimijalle yhdyskuntatyöstä tuli lähinnä mieleen yhdyskuntapalvelu: *”yhdyskuntatyö... Mulle tulee mieleen vaan yhdyskuntapalvelu.”* Yhdyskuntatyö on määritelmän mukaan vaikuttamista muun muassa asuinalueen viihtyvyyteen, turvallisuuteen ja asukkaiden hyvinvointiin - keskiössä on alueen asukkaiden omaehtoisen toiminnan aikaansaaminen ja tukeminen. Yhdyskuntatyö ei ole työmuotona uusi vaan sen juuret ovat jo 1970-luvun sosiaalityössä. Nuorisotyössä on hyödynnetty yhdyskuntatyönomaista työtettä, mutta yhteistä teoriapohjaa ei ole. Haastatteluissa tämä tuli ilmi siinä, että toimijat eivät käyttäneet yhdyskuntatyön käsitettä kuvaamaan toimintaansa mutta yhdyskuntatyönomainen työote näkyy toiminnassa: alueellista yhteistyötä tehdään ja aluetta halutaan nimenomaan kehittää viihtyisämmäksi ja turvallisemmaksi yhteistyön ja osallisuuden kautta. Myös matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen, ennaltaehkäisevä työ sekä ihmisten pariin jalkautuminen ovat yhdyskuntatyön ytimessä. Yhdyskuntatyön tärkeys tuli ilmi esimerkiksi siinä, että alueellisen hyvinvoinnin edistämiseen sitoutuminen on vahvaa ja panos on sitte resurssien mukaan, kuten eräs toimija totesi.

Lopuksi

Tässä artikkelissa olen käsitellyt nuorisotyötä tekevien ja nuorten parissa toimivien työntekijöiden näkemyksiä alueellisen yhteistyön ja yhdyskuntatyönomaisen työotteen mahdollisuuksista Helsingin Viikin ja Malmin alueilla. Kummallakin alueella on omat erityispiirteensä, jotka tulee ottaa huomioon alueiden kehittämisessä. Toimijoiden haastatteluista käy ilmi, että toimijat pitävät alueiden palvelujen tarjontaa nuorisolle jokseenkin riittävänä, mutta esimerkiksi resurssien puute voi hankaloittaa palveluiden markkinointia mikä vaikeuttaa nuorten tavoitettavuutta. Yhteistyötä alueen muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa tehdään esimerkiksi yhteisten tapahtumien ja tempausten muodossa. Verkostoyhteistyö on tärkeä alueellisen yhteistyön muoto: verkostoissa vaihdetaan kuulumisia, pysytään kartalla muiden toimijoiden tekemisistä ja ongelmatilanteissa verkoston kautta voidaan pyytää myös apua. Toimijat olivat yhtä mieltä yhteistyön merkityksestä, jopa välttämättömyydestä. Yhteistyön kehittämistä pidettiin toivottavana mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyön kehittämisen esteinä koettiin esimerkiksi resurssien puute: oma perustyö vie kaiken ajan ja yhteistyön kehittäminen tarkoittaisi että se olisi omasta perustyöstä pois. Tähän ratkaisu voisi olla yhdyskuntatyönomaisen työotteen syvempi omaksuminen, jossa alueellinen yhteistyö on osa omaa perustyötä. Yhteistyön kehittämisen esteenä mainittiin myös tiettyjen tahojen,

kuten koulun, yhteistyöhaluttomuus mikä vaikeuttaa alueellisen yhteistyön toteutumista. Koulu nähtiin erittäin tärkeänä yhteistyökumppanina sillä koulun kautta lapset ja nuoret tavoitetaan parhaiten. Osalle toimijoista yhdyskuntatyön käsite oli vieraampi, mutta kuitenkin toimijoiden haastatteluista tuli ilmi yhdyskuntatyönomaiselle työotteelle tyypillisiä piirteitä. Haastattelujen perusteella oletus siitä, että nuorisotyön puitteissa tehtävältä yhdyskuntatyöltä on puuttunut yhteinen teoriapohja, saa vahvistusta. Haastatteluissa ei varsinaisesti noussut esille nuorisotyössä tehtävä yhdyskuntatyö osana rakenteellista sosiaalityötä jolla on selkeä yhteiskunnallinen funktio. Yhdyskuntatyön merkityksen selkeyttäminen toimijoille voisi tuoda syvempää ymmärrystä myös alueellisen yhteistyön yhteiskunnallisesta merkityksestä: yhteistyötä ei tehdä vain sen takia että se sattuu olemaan in: yhdyskuntatyöllä on perustavanlaatuinen yhteiskunnallinen tehtävä. Näiden toimijahaastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että yhdyskuntatyön ja yhdyskuntatyönomaisen työotteen kehittämiseksi on nuorisotyössä on tilausta.

Lähteenä käytetty Paikalla! –hankkeessa tehtyjä haastatteluita.

Sirpa Ali-Melkkilä

OSALLISTAVA PEDAGOGIIKKA OPIKELUJEN OSANA – KÄYTÄNNÖN TYÖN RIEMUA JA OPPIMISEN REFLEKTOINTIA

Toimin Humanistisessa ammattikorkeakoulussa osallistavan pedagogiikan lehtorina ja pyrin liittämään opetusta käytännön nuorisotyöhön. Lukuvuonna 2016-2017 tämä tapahtuu Nurmijärven Röykän alueen nuorisotyössä sekä Helsingin Viikissä ja Malmilla yhteensä kolmen opiskelijatiimin voimin (yhteensä 20 opiskelijaa). Kyseisillä alueilla on ollut jo edellisenä vuonna opiskelijoiden toimintaa. Tässä artikkelissani keskityn pohtimaan Paikalla! hankkeeseen liittyvien alueiden tilannetta Viikissä ja Malmilla hyödyntäen yhteisöpedagogiopiskelijoiden tuottamaa tietoa sekä kulumassa olevalta syksyltä että edellisvuoteen peilaten. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus ja Humanistinen ammattikorkeakoulu suunnittelivat ja toteuttivat yhdessä Paikalla! hankkeen, jonka tavoitteena oli sekä tutkia ja kehittää aluetyötä Helsingin Viikissä, Malmilla ja Mellunmäessä että osallistaa nuoria oman asuinalueensa kehittämiseen.

Aikaisemmin opiskelijoiden tehtävänä oli olla kehittämässä toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä, joiden avulla saadaan nuorten ääni kuuluviin asuinalueiden kehittämiseksi. Tarkoituksena oli saada nuoret mukaan osaksi asuinalueen yhteisöä. Eräs opiskelija pohti raportissaan ymmärtäneensä osallistavan pedagogiikan opintojen kautta että innostajan tavoitteena on saavuttaa taso, jossa nuori itse pääsee vaikuttamaan asuinalueeseen saaden kokemuksen osallisuudesta. Kokemuksen kautta vaikuttamisesta tulee yhteys omaan elämään. Hän pohti myös ansiokkaasti osallisuuden ja yhteisöllisyyden kytköstä ihmisen pystyvyysuskoon ja motivaatioon olla mukana vaikuttamassa. Viikin alue koettiin yhteisölliseksi ja nuoret olivat valmiita ideoimaan ja esittämään toiveitaan asuinalueensa parantamiseen eri menetelmien kautta. Eräässä raportissa oli kirjattu nuorten kanssa käydystä keskustelusta seuraavaa:

”Oli hienoa huomata, että useimmat nuorten toivomista paikoista olivat toiminnallisia. Toisaalta myös nuorisotalon merkitys korostui tuloksissamme. Lähes kaikki nuoret, ihan nuorimpia haastateltaviamme lukuun ottamatta olivat ainakin joskus käyneet Viikin nuorisotalolla. Kaikista tärkeintä nuorille tuntui kuitenkin olevan yhdessä tekemisen meininki. Nuoret eivät tienneet, mitä kautta he voisivat omaan alueensa toimintaan vaikuttaa ja eivät oikein uskoneet omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Kerrottuamme mahdollisista vaikutusreiteistä tuntuivat nuoret olevan eniten kiinnostuneita siitä, että nuorisotalon kautta pystyisivät aikuisjohtoisesti itse ideoimaan ja toteuttamaan jonkin projektin. Itse asiassa kaikki nuoret, joita tapasimme, sanoivat olevansa avoimin mielin ja innolla mukana kaikessa toiminnassa jos saisivat siihen aikuisen ohjausta ja pääsisivät itse ideoijiksi ja toteuttajiksi. Yhtenä hyvänä lisähuomiona myös tuli nuorilta se, että pubien ja baarien puuttuminen lähialueelta pitää

ulkona liikkumisen turvallisempaan ja päihteet ns. pois kadulta. Nuoret kokivat tämän vaikuttavan myös nuorten omaan alkoholin sekä päihteiden käyttöasteeseen positiivisesti ja olivat itsekkin tyytyväisiä siihen, etteivät päihteet kuuluneet nuorten elämään.”

Tämä lainaus raportissa avaa oleellisia asioita osallistavasta pedagogiikasta nuorisotyössä, sillä vaikka ajatuksena on saada nuoret itse ideoimaan ja sitoutumaan projekteihin, on aikuisen ohjaajan rooli merkittävä mahdollistajana. Malmilla edelliset opiskelijat päättivät kehittää valokuvauksen ympärille aluetta havainnoivan ja osallistavan menetelmän. He testasivat menetelmää partiolaisten ryhmän kanssa kuvaten pienissä ryhmissä sekä mukavilta että ikäviltä tuntuvia asioita ja paikkoja Malmin ympäristössä. Tässäkin raportissa heräsi ajatus pidempikestoisen ja suunnitellun prosessin merkityksestä ajatusten ja ideoiden eteenpäin saattamisessa:

”Vaikka kokeilu ja kokemus olivatkin mielestämme onnistuneita, jaoimme ryhmän kanssa saman tuntemuksen siitä, että menetelmää pitäisi viedä vielä pidemmälle ja kehittää eteenpäin. Menetelmää varten varaamamme kaksi tuntia eivät tuntuneet riittävältä, jotta aiheesta olisi päästy tarpeeksi syväälle. Kaksi tai kolme tapaamista tai koko päivän mittainen valokuvaustyöpaja saman ryhmän kanssa olisi antanut mahdollisuuden viedä kokemuksen vielä pidemmälle ja antaa nuorille konkreettisia eväitä ja keinoja vaikuttamiseen sekä oman äänen esille tuomiseen valokuvauksen keinoin.”

Opiskelijat pohtivat myös paljon sitä miten saada lapset ja nuoret innostettua ajatukseen vaikuttamisesta omalla asuinalueellaan esimerkiksi luomalla jo olemassa olevissa ryhmissä sosiaalista aloitteellisuutta ja sitä kautta osallisuuden kokemusta. Edellisen vuoden kokemusten pohjalta Malmilla ja Viikissä voisi jaotella opiskelijoiden kokemukset karkeasti kahtia, toisaalta kokemukseen siitä miten innostaa ja tuottaa osallisuuden kokemuksia ohjaajana ja toisaalta miten lapset ja nuoret voitaisiin ottaa pidempikestoisesti mukaan jo rakenteissa, jotka toimintaa heille tuottavat. Minulla oli ilo saada kaksi opiskelijoiden 7 henkilön työtiimiä Helsingin nuorisoasioinokeskuksen aluetyöntekijöiden luotsaamina samoille alueille kuluvana syksynä 2016 ja heidän työnsä jatkuu keväälle 2017, jolla pyritään mahdollistamaan pidempikestoisiin prosesseihin mukaan pääseminen. Samoin alueita tarkastellaan tällä kertaa sekä nuorten näkökulmasta että asuinaluepohjaisesti. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa aloitettu osallistavan budjetoinnin malli on myös käytössä kohdealueilla ja kolme opiskelijaa on ollut mukana Viikin RuutiBudjetissa vetämässä työpajapäivää ja käyneet pitämässä äänestyksiä kouluilla. Työpajapäivässä oli mukana 20 koululaista ja he saivat suunnitella pienryhmissä mitä he nä-

kevät tarpeelliseksi alueelle. Opiskelijat auttoivat pienryhmiä näkemään ja tuottamaan erilaisia palveluita alueella. Työpajapäivän lopussa osallistuvat ryhmät saivat äänestää jokaisen pienryhmän tuottamia ehdotuksia jotka lähtivät koululle äänestykseen. Opiskelijat toimivat aktiivisesti kolmella eri yläkoululla äänestyksissä jossa oppilaat tulivat luokka kerrallaan ja heille ohjeistettiin miten äänestys tapahtuu sekä autettiin ymmärtämään äänestyskohteita sekä äänestämisen merkitystä.

”RuutiBudjetissa alueen nuorten vapaa-ajan toiminnasta ja palveluista päätetään yhdessä nuorten kanssa. RuutiBudjetti on osa Helsingin kaupungin budjettia ja sen käytöstä päättävät nuoret. RuutiBudjettia on kehitetty Haaga-Kaarelan ja Kaakkois-Helsingin nuorisotyössä. Ensimmäisen toimintavuoden toimintaehdotuksia on toteutettu alueilla vuoden 2014 aikana.” (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus: RuutiBudjetti)

Malmilla yksi opiskelija on ollut käymässä läpi jo aiemmin tuotettua Ruuti-aineistoa ja tutustumassa nuorisotalon nuoriin. Hiidenkiven peruskoululla hän oli mukana syksyn 2016 RuBu-äänestyspäivillä, tulossa ovat myös RuutiExpo messut, Neuvottelukunta ja Ruuti-aineiston käsittely Malmin nuorisotalolla. Aineiston käsittely nuorisotalolla on aikaa vaativin osuus ja opiskelijan tavoitteena on päästä viemään eteenpäin ideoita nuorten ryhmän kanssa. Myös Viikin opiskelijat ovat päässeet RuutiExpo-tapahtumaan kertomaan mitä ovat tehneet Viikin alueen RuutiBudjetissa. RuutiExpo pidetään vuosittain kaupungintalolla ja sinne tekevät kouluryhmät luokkaretkiä osallistuakseen siihen. RuutiExpossa nuorilla on oikeus saada oma äänensä kuuluviin. RuutiExpo aloittaa Ruutiydinryhmän vaalit, kokoaa eri alueiden ideoita ja äänestyskohteita ja käy keskustelua niistä. Eräs opiskelija kuvaa tehtävänsä seuraavasti:

”Tavoitteenani on osallistaa ja luoda nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa omaan lähiympäristöön, Helsinkiin, yhteiskuntaan. Tarkoituksena on kannustaa nuoria olemaan aktiivisia ja luoda kokemuksia siitä, että mielipiteellä ja teoilla on merkitystä. Haluan myös perehtyä Ruuti vaikuttamisjärjestelmän kokonaisuuteen ja olla mukana toteuttamassa sitä osallistavan RuutiBudjetin saralla. Tekemisen ja kokemisen kautta nähdä mitä on osallistavan pedagogiikan merkitys nuorten toiminnassa.”

Alueellista työtä eri-ikäisten asukkaiden osallistamisessa tehdään sekä Viikissä että Malmilla.

Kaksi opiskelijaa on mukana Villi Viikki – hankkeessa. Hanke on Kansalaisfoorumin hanke, jonka tavoitteena on innostaa aktiiviseen kansalaisuuteen taiteen ja luovan toiminnan keinoin. Hanke on käynnistynyt helmikuussa 2016. Syksyllä 2016 alueella tapahtuu paljon konkreettisia asioita/ tapahtumia. Aktiivikansalaisen iltakoulu – luentosarjassa teemat vaihtelevat taiteen ja kaupunkiaktiivismin kautta yhteisöllisyyteen ja käytännön vinkkeihin toiminnan järjestämiseksi. Valo Viikko – tapahtumassa Latokartanon alueella viikon aikana tapahtuu erilaisia valoon liittyviä asukkaita osallistavia tempauksia mm. valoesitys alueen koulun kanssa yhteistyössä, valotaideteoksen julkaisu ja ”parvekevalokilpailu”. Opiskelijat ovat osallistumassa työpajoihin, joissa valmistellaan Valo Viikon tapahtumia. He ovat pohtineet projektityöntekijän kanssa osallisuutta ja keinoja sen lisäämisen alueellisesti.

Malmilla kaksi opiskelijaa on mukana yhteisötaideprojektissa. Taidepajoja on tulossa kolme ja tavoitteena niissä on saada aikaan yhteisötaidetta Malmille. Viikissä Viikin nuorisotilalla järjestetään taidekahvilatoimintaa joka toinen tiistai klo 17–20, mikä on kaikille avointa toimintaa. Vuorolleen nuorisotilan nuoret sekä Uudenmaan Martat Ry pitävät huolen kahvilan tarjoiluista ja toiminnasta samalla kun opiskelijat pitävät kahvilassa erillistä taidepistettä. Taidekahvilaa oli toivottu muun muassa RuutiBudjetin kautta. Kahvilan toiminta ja yhteisöllistä ja sen tarkoituksena on tarjota eri-ikäisille ihmisille kohtaamispaikka. Nuoret voivat myös tutustua uusiin ystäviin ja mahdollisesti aloittaa nuorisotilalla käymisen. Nuorisolaki velvoittaa eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Tämän kaltaisten toimintojen avulla vuorovaikutus helpottuu koska kohtaamista helpottaa yhteinen tekeminen.

Kaksi opiskelijaa on mukana Skarppi vertaisvalistajatoiminnassa. Skarppi on päihteitä käsittelevä vertaisvalistusohjelma nuorille. Skarppikoulutuksia ja valistuksia on järjestetty vuodesta 2003 alkaen. Skarppi-hanke lähti alun perin liikkeelle nuorten omasta toiveesta. Skarppin toiminta keskittyy lähinnä yläkouluihin, mutta myös nuorisotalot ja muutama ammattikoulu ovat mukana Skarppi-toiminnassa.

”Skarppi -vertaisvalistuksessa koulutetut nuoret (=vertaisvalistajat) keskustelevat toisten nuorten kanssa alkoholista ja yleisesti päihteisiin liittyvistä asenteista. Vertaisvalistajat järjestävät nuoremmille nuorille alkoholia ja kannabista käsitteleviä vertaisvalistustunteja, joissa päihdevalistus pohjaa avoimeen, nuorten väliseen keskusteluun päihteisiin liittyvissä kysymyksissä.” (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus/Klaari: skarppi-vertaisvalistus)

Kaksi opiskelijaa on mukana Malmilla koulun kanssa yhteistyössä järjestettävässä kiusaamattomuus tapahtumassa, jossa tavoitteena on osallistavia menetelmiä hyödyntäen keskustella ja ehkäistä koulukiusaamista. Boosti-projektissa puolestaan toteutetaan liikunnan keinoilla kohdennettua nuorisotyötä. Opiskelijat pääsevät mukaan kehittämään vertaisliikuttajamalleja nuorten ajatusten ja ideoiden pohjalta. Opiskelijoita on myös Malmitalolla toimivan Pulssin tiedon keruussa. Pulssin perusideana on osallistaa nuoria antamaan äänensä ns. Ideaseinän kautta, jolloin saadaan kerättyä tietoa nuorten kiinnostuksen kohteista liittyen maksuttomaan harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan.

Kuten sanottua pedagogisesti on haastavaa tuottaa osallistavaa ohjausotetta hyödyntäviä oppimisympäristöjä, joista yksittäiset opiskelijat saisivat itselleen työkaluja tulevana yhteisöpedagogeina toimimiseen. Mielestäni ainoa keino vastata haasteeseen, on olla mukana eri hankkeiden kautta käytännön toiminnassa, ja kokea niiden haasteet sekä onnistumisen hetket. Kokemukseni pohjalta opiskelijat ovat ensin hukassa ja hämmentyneitä saamastaan tehtävästä, vastuusta ja itsenäisyydestä toteuttaa toimintoja, mutta raportteja lukiessani tai seminaariesitelmiä kuullessani minulle on vahvistunut kuva vahvasta ammatillisesta kasvusta, ja kyvystä ajatella osallisuutta teoreettisessa viitekehyksessä haastavana mutta palkitsevana työtehtävänä. Monipuoliset toiminnot takaavat pintaa reflektoida kokemuksia opiskelijatiimeissä ja saada sitä kautta myös muiden kokemuksista eväitä omaan oppimiseen. Osallistavalla otteella toteutettu tapahtuman järjestäminen tai nuorten kontaktointi on pääomaa, jota ei voi oppia teorialuennolla. Paikalla! hankkeessa mukana olevien tiimien opiskelijat tuovat tietoaan ja kokemustaan paitsi toistensa, myös kanssaopiskelijoiden käyttöön keväällä 2017, joten oppimisen osalta prosessi jatkuu vielä koko lukuvuoden ajan.

Lähteet:

Yhteisöpedagogiopiskelijoiden kuvaukset ja raportit Nurmijärven kampus lv. 2014-2015 ja syksyllä 2016.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus: RuutiBudjetti, <http://ruutibudjetti.munstadi.fi/mika-ruutibudjetti/>

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus/Klaari: skarppi-vertaisvalistus, <http://klaari.munstadi.fi/skarppi-vertaisvalistus>)

Kaisa Jaalama

**NUORTEN PANOS ASUINALUEEN
KEHITTÄMISEEN – AJANKOHTAINEN
JA GLOBAALISTI KESKUSTELTU
TEEMA**

”Ciudades Inclusivas”. Suuri banneri on pystytetty konferenssialuetta ympäröivään aitaan Ecuadorin pääkaupungissa Quitossa lokakuussa 2016. Bannerin teksti on suunnattu kohti aidan sisäpuolta ja YK:n Habitat III -konferenssin 40 000 osallistujaa, joiden joukossa on eri valtioiden ministeristöä ja muita päättäjiä. Ohikulkevat kaupunkilaiset pystyivät hahmotamaan sanoman verkkoaidan läpi: ”osallistavat kaupungit”. Näin kuvailevat toimittajat *Marcela Ribadeneira* ja *Eduardo Varas* Guardian-lehdessä 18.10.2016.

New Urban Agenda pähkinänkuoressa

YK:n kestävästä kaupunkikehityksen tavoitteet, 23-sivuinen New Urban Agenda -tavoitedokumentti, hyväksyttiin Quiton kokouksessa viime syksynä. Habitat III on nimensä mukaisesti kolmas laatuaan; edelliset urbanisaatiota käsittelevät konferenssit järjestettiin 1977 Vancouverissa Kanadassa ja 1996 Istanbulissa, Turkissa, joista ensimmäinen johti YK:n asuinyhdyskuntaohjelman (UN Habitat) syntyyn.

YK:n asuinyhdyskuntaohjelman tarkoitus on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävästä kaupungistumisesta sekä vähätuloisten asuinolojen parantamista. Suomi rahoittaa ohjelmaa vuosittain noin puolella miljoonalla eurolla (Suomen ulkoministeriö 2016). Ensimmäisen Habitat-konferenssin aikaan 1977 maailman väestöstä asui kaupungeissa 37,9 prosenttia ja toisen konferenssin aikaan vuonna 1996 vastaava luku oli 45,1 prosenttia. Nyt Quiton konferenssin aikaan jo yli puolet, 54,5 prosenttia maailman väestöstä asuu urbaaneissa olosuhteissa (Habitat III 2016), ja kaupungistuminen on ymmärrettävästi lisännyt asuinyhdyskuntaohjelman painoarvoa YK:ssa ensimmäisen 1970-luvun Habitat-konferenssin jälkeen (UN Habitat 2016).

YK:n toivelista kaupunkien kestävästä kehityksen edistämiseksi ottaa huomioon myös nuoret

Viime syksynä Quitossa hyväksytty New Urban Agenda ei unohda lapsia ja nuoria. Dokumentti sisältää 12 mainintaa nuorista samassa yhteydessä usein heikompaan asemaan jäävien ihmisryhmien, kuten naisten, pakolaisten ja kodittomien kanssa. Kestävä kaupungistuminen mukaan lukien ihmisoikeudet, köyhyyden poistaminen ja osallisuus ovat keskeisessä asemassa New Urban Agenda -asiakirjassa. Ne ovat teemoja, jotka ovat tärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin takaamisen kannalta.

Vaikka nuorista puhutaan dokumentissa monilta osin toimintojen kohteena, onnistuu New Urban Agenda osoittamaan nuorille myös aktiivisemmän, jopa avaintoimijan roolin:

”Girls and boys, young women and young men, are key agents of change in creating a better future and when empowered, they have great potential to advocate on behalf of themselves and their communities. Ensuring more and better opportunities for their meaningful participation will be essential for the implementation of the New Urban Agenda.”

New Urban Agenda ei siten jätä nuoria vain kohderyhmän asemaan, vaan alleviivaa nuorten toimijuuden tärkeyttä koko kehityksen kannalta. Tätä lähestymistapaa on korostanut myös australialainen kaupunkisuunnittelija Lucinda Hartley:

“With 50% of the world under 35, not engaging with Millennials in city-shaping initiatives is akin to not engaging women. But we need to rethink the way that young people participate in and lead city-shaping initiatives. [...] the need to stop engaging with young people, inviting them into what ‘we’ are doing, and instead starting to back local ideas and innovation.” (Lucinda Hartley 2016)

Hartley esittää että nuorten muodostaessa puolet maailman väestöstä olisi heidän jättäminen huomiotta kaupunkien kehittäjinä yhtä paradoksaalista kuin kaikkien naisten sulkeminen pois kehittämistyöstä. Hartley puhui aiheesta vuoden 2016 syyskuussa amerikkalaisen Project for Public Spaces -järjestön tilaisuudessa Kanadassa, jossa käsiteltiin erityisesti New Urban Agendan sisältöjä. Nuorten kytkemisellä osaksi kaupunkisuunnittelua voi olla erityisen merkittäviä vaikutuksia kehittyvien maiden kaupungeissa; samassa tilaisuudessa puhunut Up With Hope -järjestön edustaja Nathaniel Canuel totesi, että esimerkiksi Kenian Nairobissa Matharen slummissa nuorten toimijuutta on edistetty käsi kädessä kaupungin julkisten tilojen kehittämisen kanssa. Nuorissa on luovaa potentiaalia, joka on syytä ottaa käyttöön kaupunkisuunnittelussa ei vain toiminnan kohteena, vaan aktiivisen toimijuuden ja kehittäjän roolin kautta.

Nuorten potentiaali ja arvostus omaa asuinalueitaan kohtaan tulisi voida hyödyntää

YK:n tuoreet kestävän kehityksen tavoitteet ja sen ympärillä käyty keskustelu osoittavat, että Paikalla-hankkeessa on otettu tarkasteluun globaalista näkökulmasta tärkeä teema, nuorten panos asuinalueiden kehittämiseen. Oman asuinalueen on todettu olevan nuorelle merkityksellinen paikka:

Humakin opiskelijoiden Paikalla! -hankkeeseen tekemän selvityksen (2015) mukaan suomalaisten nuorten arvostus omaa asuinalueitaan kohtaan on kiistatonta. Sama ilmiö todettiin Helsingin Nuorisooasiankeskuksen vuonna 2014 tekemässä tutkimuksessa (Merimaa 2015). Tätä ei pidä sivuuttaa, sillä nuorten kokemus oman asuinalueensa merkityksellisyydestä on hedelmällinen lähtökohta paikalliselle kehittämiselle.

Keskustelussa on edetty pitkälle mutta vielä riittää tehtävää. Australiassa, Iso-Britanniassa ja Amerikassa jalansijaa saanut, poikkialainen ja yhteiskehittämiseen perustuva ”placemaking” (esim. Project for Public Spaces 2009, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2013) voi toimia esimerkkinä myös nuorten panoksen valjastamiseksi. Kuten tiedämme, kaupunkikehittäminen ei ole vain kavasuunnittelua tai asukastilaisuuksia, vaan kaikenlaista tilan täyttävää tekemistä ja olemista kaupungissa. Lopulta fyysiset rakenteet ovat mahdollistajia. Ne eivät määritä kaupunkia, vaan sen ihmiset ja asukkaat, yhteisö. Jane Jacobs (1961) tiivistää olennaisen:

“Cities have the capability of providing something for everybody, only because, and only when, they are created by everybody.”

Ehkä 20 vuoden päästä, kun 75 vuotta Jacobsin sitaatin julkaisusta on kulunut, kuulemme uutisia Habitat IV -maailmankonferenssista, johon on saapunut lukuisia nuoria osallistujia eri puolilta maailmaa. Ehkä kuulemme konferenssista, jota ympäröivässä verkkoaidassa roikkuva banneri onkin osoitettu kohti kaupungin asukkaita. Utopiaa lienee toivoa, ettei verkkoaitaa löytyisi silloin ensinkään.

Lähteet

Habitat III. 2016. About Habitat III. <https://habitat3.org/about>

Habitat III. 2016. Draft outcome document for adoption in Quito, October 2016. http://citiscopes.org/sites/default/files/h3/Habitat_III_New_Urban_Agenda_10_September_2016.pdf

Hartley, L. 2016. Making cities work for everyone: 5 key take-aways from Placemaking Week, Vancouver. <https://www.linkedin.com/pulse/making-cities-work-everyone-5-key-take-aways-from-week-hartley>

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. 2013. Helsingin yleiskaava. Kohti Urbainimppaa Helsinkiä. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013:2. http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2013-2.pdf

Jacobs, J. 1961. The Death and Life of Great American Cities.

Merimaa, M. 2015. Kaverit keskiössä. Raportti Nuorten havainnointi ja haastattelut (NuHa) -hankkeesta. Nuoriasiainkeskuksen julkaisuja 1/2015. http://www.helsinki.fi/static/liitteet/nk/150330_NuHa_raportti_nettiversio.pdf

Project for Public Spaces. 2009. What is Placemaking? http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/

Ribadeneira, M. & E. Varas. 2016. The world is in Quito to discuss cities – but are local voices heard at Habitat III? <https://www.theguardian.com/cities/2016/oct/18/world-quito-ecuador-future-cities-local-voices-habitat-3>

Suomen ulkoministeriö. 2016. YK:n asuinyhdyskuntaohjelma UN-Habitat. <http://www.finland.or.ke/public/default.aspx?nodeid=46409&contentlan=1&culture=-fi-FI>

UN Habitat. 2016. History, mandate & role in the UN system. <http://unhabitat.org/about-us/history-mandate-role-in-the-un-system/>

Juuso Aromaa ja Esa Kontinen

**VAIKUTTAMINEN OMAN ASUINALUEEN
SUUNNITTELUUN - CITIES:SKYLINES
TYÖPAJA KARAKALLION
NUORISOTALOLLA**

Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat toteuttivat nuorten osallistamisprojektin Karakallion nuorisotilalla. Espoon Leppävaaran ja erityisesti Karakallion tulevaisuutta pohditaan täydennysrakennuskohteena. Projektin tavoite on lisätä nuorten osallisuuden tunnetta ja vaikuttamismahdollisuuksia Espoossa ja kartoittaa uusia menetelmiä osallisuuden tunteen lisäämiseksi.

Espoolla itsellään on kaupungin sivujen kautta hyvin toimivat kanavat, mitä kautta kuka tahansa espoolainen voi antaa kommentteja ja palautetta vaikuttaen näin omaan asuin-alueeseensa kehitykseen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kanavien olemassaolosta ei ole riittävästi tietoa, tai niiden vaikuttavuuteen ei uskota käytännössä.

Idea Cities: Skylines -työpajaan lähti liikkeelle 2016 järjestetystä kilpailusta Hämeenlinnassa, missä toivottiin Cities: Skylines pelin sisälle tehtyyn Hämeenlinnan alueeseen muutosehdotuksia. Peli on suomalaisen Colossal Orderin tekemä Paradox Interactiven julkaisema kaupunkisuunnittelu-simulaattori. Pelissä tarkoituksena on rakentaa budjetin rajoissa kasvavaa kaupunkia tarjoten asukeille jatkuvasti laajenevaa määrää palveluita.

Espoon projektia varten peli sopii parhaiten muokattavuutensa vuoksi. Peliin on tarjolla suuri määrä pelaaja-yhteisön luomia modeja, jotka mahdollistavat pelin muokattavaksi kohderyhmän käyttöön niin helpoksi, kuin ohjaajat sen haluavat.

Käytännössä kartan toteuttaminen ei ole kuitenkaan ongelmatonta. Kartan tuottamiseen menee huomattava määrä aikaa, varsinkin jos haluaa saada aikaiseksi tarkkaa työtä tai mallintaa laajempi kokonaisuus. Isompi kartta vaatii myös käytössä olevilta koneilta huomattavasti enemmän resursseja, joten on turvallisempi yrittää tehdä niin pieni kartta kuin projekti antaa tehdä. Pelin omat mekaniikat tuottavat myös ongelmia, sillä pelissä rakennukset ovat aina tietyssä kulmassa tiehen nähden. Rakennukset ovat myös satunnaisesti rakennettuja, mikäli rakentaja ei lataa isoa määrää omia rakennuksiaan ja rakenna niitä kartalle.

Autenttisen näköisen kaupungin toteuttaminen vaatii aikaa, kuten myös kaupungin rakentamisen opetteleminen. Korkeuserojen siirtäminen karttasovelluksesta osaksi peliä ja katuverkon mallintaminen vaatii tarkkuutta ja osaamista. Lisäksi peli toimii vain kahdessa osassa. Toisessa osassa rakennat maaston ja vain rajallisen määrän tietä, ja varsinaisessa peli-simulaatiossa alat rakentamaan kaupunkia. Kun tekijä on aloittanut peli-simulaatiossa kartan muokkaamisen, ei ole enää mahdollista mennä

maaston-rakennus osioon eikä näin ollen voi muokata kartan kokoa, lisätä vettä tai tehokkaasti muokata maastoa. Tästä syystä aloitteleva kartanrakentaja voi joutua aloittamaan työn alusta useampaan kertaan. Toivottavasti pelissä olisi myös mahdollisuus lisätä muistiinpanoja kartan eri osiin, sekä rakennusten ja alueiden intuitiivisempi nimeäminen.

Työpajan käytännön toteutus

Cities: Skylines -työpaja järjestettiin osana Karacon -pelitapahtumaa Karakallion nuorisotalolla 19.11.2016. Työpajan tavoitteena oli osallistaa espoolaiset nuoret pohtimaan kaupunkisuunnittelua ja vastaamaan erityisesti kysymykseen “millainen olisi unelmieni Karakallio.” Työkaluna käytettiin Cities: Skylines kaupunginrakennussimulaattoria, jonka perusrunkoa oli muokattu tarvittavin osin työpajaa varten.

Työpaja on osa Humanistisen Ammattikorkeakoulun Paikalla! -hanketta, jonka tavoite on edistää nuorten ja nuorisotyön vaikuttavuutta asuinalueiden parantamisessa. Hanke syntyi Osallistuva Espoo - ja Nuorten Elinvoimaisuus - kehitysohjelman tarpeesta tukea kuntalaisten osallisuutta. Paikalla! -hankkeessa Espoon nuorisovaltuusto halusi kartoittaa nuorten näkemyksiä Karakallion alueen alkavaan kaavaprosessiin ja osallistaa heitä kaupunkisuunnitteluun.

Työpajaa varten peliin oli mallinnettu korkeuskarttoja hyödyntäen Karakallion ja lähialueiden maastonmuotoja. Pelialueelle, eli “kartalle” oli myös merkattu tärkeimmät tiet, kokoojakadut ja pienemmät kadut, sekä joitakin Karakallion ja lähiympäristön maamerkkejä. Maamerkeissä keskityttiin Karakallion Ostoskeskuksen ympäristöön ja nuorille helposti tunnistettavaan paikkoihin: kartalta oli ostoskeskuksen lisäksi löydettävissä nimettyä Karatalo, jossa nuorisotila sijaitsee, Karakappeli, Karakallion koulu ja koulun jalkapallokenttä, sekä Leppävaaran Angry Birds -puisto, hevostallit kuin myös kauppakeskus Sello. Turuntien ja Rastaalantien risteyksessä sijaitseva Helsingin Suomi Temppele pääsi mukaan karttaan, sillä rakennus on näyttävä ja helposti tunnistettava maamerkki alueella. Karttaa luodessa ei kuitenkaan pyritty täydelliseen realismiin johtuen pelin mittakaavan ja ominaisuuksien rajoitteista. Pelialue oli kuitenkin tunnistettavissa esikuvakseen.

Karakallion ja lähialueiden kartan lisäksi pelin perussääntöjä oli muokattu myös niin sanottujen modien (modifications) avulla. Modeilla pyrittiin saavuttamaan tilanne, jossa pelin varsinaiset pelillisyyteen ja ongelmaratkaisuun liittyvät ominaisuudet häivytetään niin, että työpajaan osallistujat

saavat mahdollisimman vapaasti ja esteettömästi toteuttaa omaa näkemystään tehtävänannon mukaisesta “unelmien Karakalliosta.”

Cities: Skylines työpaja toteutettiin Karakallion nuorisotilan pelihuoneessa, johon on sijoitettu 13 pelikäyttöön tarkoitettua tietokonetta. Tilassa oli kerhallaan pelaamassa noin 7-11 nuoren ryhmä, joille annettiin peliaikaa puoli tuntia. Ennen pelivuoroa kukin ryhmä osallistui noin kymmenen minuutin opastukseen, jossa pelin tärkeimmät ominaisuudet ja työkalut esiteltiin dataprojektorin kautta. Alkuopastuksessa nuorten keskittyminen oli vaihtelevaa ja tämä näkyi varsinaisessa työpajassa: joillain osallistujilla ei ollut juurikaan käsitystä siitä, mistä pelissä tai työpajassa varsinaisesti on kyse.

Perehdytyksestä vastasi yksi vetäjä ja työpajaa ohjasi käytännössä toinen vetäjä, joten mahdollisuudet opettaa pelin perusasioita pajan aikana olivat rajalliset. Näin ollen joillekin osallistujille työpajan anti jäi laihaksi. Osa nuorista koki myös puolen tunnin peliajan liian pitkäksi, mutta toisaalta jotkut osallistujat olisivat halunneet jatkaa pelaamista vielä peliajan loputuakin. Poikkeustapauksissa lupa pelisession jatkamiselle annettiin, jos pelihuoneessa oli riittävästi koneita vapaana.

Varsinaisen peliajan jälkeen osallistujat täyttivät numeroidut osallistumislomakkeet, jossa kysyttiin osallistujien puhelinnumeron ja kotikaupunginosan (postinumeroalue) lisäksi myös sitä, mistä he olivat saaneet tiedon työpajasta. Osallistumislomakkeet toimivat myös palautelomakkeina ja niiden kautta kerättiin tietoa siitä miten nuoret kokevat omat vaikuttamismahdollisuutensa yhteisiin asioihin, miten työpaja vaikutti vaikuttamismahdollisuuksiin ja pitivätkö he kaupunkisuunnittelutyöpajaan osallistumista hauskana kokemuksena.

Nuoria haluttiin kannustaa osallistumaan työpajaan “ajatuksen kanssa” ja näin ollen parhaita töitä varten oli hankittu palkinnoiksi leffalippupaketteja, lahjakortteja elektroniikkaliikkeeseen sekä tietokonepelien digitaaliseen jakelupalveluun. Palkinnot jaettiin työpajan vetäjien arvioinnin perusteella Karakallion nuorisotalolla 17.12.2016.

Työpajan sujuminen ja kerätty palaute

Työpajassa kävi päivän aikana 51 nuorta osallistujaa, joista 47 täytti osallistumislomakkeen ja jätti valmiin työn työpajan vetäjien arvioitavaksi. Nuorten suunnittelemat kaupungit tallennettiin osallistumislomakkeiden mukaan numeroiduilla tiedostonimillä Steam Workshop -pilvipalveluun, josta työpajan vetäjät pystyivät lataamaan ne omille tietokoneilleen

arviointia varten. Työpajan sujuvuus ylitti odotukset. Osallistujille perehdytyksessä jaettu osallistujanumero, johon sidottiin sekä palaute, työn tallennusnimi että palkinnonjako osoittautui toimivaksi käytännöksi. Karacon tapahtumana toimi myös hyvänä sopivana viitekehyksenä työpajaa varten. Pelitapahtuman muut vetonaulat houkuttelivat nuoria myös osallistumaan myös työpajaan.

Osallistumislomakkeiden kautta kerätyn palautteen kautta saatiin tietää, että työpajan suurin osallistujaryhmä, 22 osallistujaa, tuli Karakallion, Leppäsillan, Rantapuiston ja Rastaalan postinumeroalueelta. Toisiksi suurin ryhmä, 9 osallistujaa, tuli Leppävaarasta. Kaikilla työpajaan osallistuneilla oli espoolainen postinumero. Osallistujien ikää ei lomakkeessa kysytty, mutta nuorisotilan henkilökunnan ja vetäjien arvion mukaan ikähaarukka oli noin 9-16 vuotta.

Tehokkaimmaksi väyläksi työpajasta tiedottamisessa osoittautuivat perinteiset menetelmät, kuten nuorisotilalle, kouluihin ja kirjastoon sijoitetut mainokset, nuorisotyöntekijöiden antama informaatio ja kavereiden kanssa käydyt keskustelut. Näiden väylien kautta syntyi peräti 67,7% kaikista tiedotukseen liittyvistä osumista. Sosiaalisessa mediassa tapahtuneesta tiedottamisesta Twitter tuotti 7 osumaa, Facebook 4 osumaa, Instagram 3 osumaa ja Youtube 2 osumaa. Nuorisotilalla sijainneiden mainosten suuresta osuudesta tiedotusosumissa voidaan päätellä, että Karacon ja Cities: Skylines -työpajaan osallistui paljon niitä nuoria ja heidän ystäviään, jotka ovat nuorisotilan käyttäjiä muutenkin.

Nuorten palaute työpajasta oli hyvää. Osallistujien näkemyksiä kerättiin ”hymynaama-asteikoilla”, jossa hyvin kiukkuinen ilme vastasi arvosanaa 1 ja hyvin iloinen ilme vastasi arvosanaa 5. Lomakkeessa pyydettiin arvioimaan seuraava kysymyksiä:

- Koetko, että sinulla on mahdollisuuksia vaikuttaa oman kaupunkisi kehittämiseen?
- Koitko kaupunkisuunnittelupajan lisäävän mahdollisuuksiasi vaikuttaa?
- Oliko kaupunkisuunnittelupajaan osallistuminen mielestäsi hauskaa?
- Lähtisitkö mukaan uudestaan?

Ensimmäisen kysymyksen vastausten keskiarvo oli 4,1, toisen 3,7, kolmas 4,6, neljännen 4,6. Yleisarvosana ammattikorkeakoulujen käyttämällä asteikolla olisi siis ”hyvä.” Työpajan vetäjiä yllätti nuorten arvio omista vaikuttamismahdollisuuksistaan, joka oli odotettua parempi. Työpajaan osallistuneilla nuorilla on siis tunne, että he saavat tarvittaessa äänensä

kuuluviin. Tulos haastoi vetäjien ennakko-odotukset siitä, että espoolaisnuoret kokisivat kunnallisen päätöksenteon asiaksi, johon heillä ei ole vaihtumamahdollisuuksia.

Vetäjien huomioita pelistä ja tapahtumasta

Cities: Skylines on hyvä, mutta ei täydellinen työkalu. Aiemmin mainittu mahdollisuus muistiinpanojen tekeminen pelin sisällä auttaisi sekä näissä työpajoissa, että arkipelaajia pelin kanssa. Katuverkon kopioiminen jo olemassa olevista työkaluista esimerkiksi Open Street Mapsista tai Google-mapsista tai vastaavasta nopeuttaisi ja helpottaisi paljon vastaavan työn tekemistä, mikäli tarkoituksena on mallintaa tietty alue.

Pelin yksinpeli-luonne vaikeuttaa sujuvuutta, sillä modipakettien ja tallennustietojen kerääminen on työlästä, joskin riittävän helppoa. Ainoa huolestuttava hetki oli ennen tapahtumaa ajoitetulla harjoittelukerralla, kun Steam Workshop kieltäytyi toimimasta, eikä työryhmä pystynyt asentamaan tarvittuja modeja peliin.

Peliin liittyi myös joitain mekaniikkoja, mihin emme pystyneet vaikuttamaan. Kartan korkeuserot oli vaikea saada kohdalleen. Osan rakennuksista olisi mielellään voinut poistaa pelistä, viemästä osallistujien huomiota. Parkkipaikkojen ja parkkialueiden rakentamiseen ei pelissä ole intuitiivista työkalua. Peruspelissä ei ole riittävästi rakennusvaihtoehtoja kaikkeen haluttuun, eikä siinä voi rakentamisvaiheessa lisätä vettä esimerkiksi lampien luomiseksi. Lisäksi pelissä saasteet jäivät näkyviin peliin häiritseväksi massaksi, vaikka niihin liittyvät mekaniikat olivat pois päältä.

Itse tapahtumaan liittyen havaitsimme, että pienempi määrä osallistujia per ohjaaja olisi toiminut huomattavasti paremmin. Kymmenestä osallistujasta viiteen vähentäminen antaisi huomattavasti enemmän tarvittavaa ohjausta ja tehokasta työaikaa jokaiselle osallistujalle.

Peli ja osallistamis-muoto ajaa kuitenkin asiansa, vaikkapa tällaisena tapahtumana tai liittyen esimerkiksi yhteiskuntaopin tunneille tai vaikkapa kaupunkisuunnittelutapahtumassa. Menetelmä on hyvinkin kehitettävissä harjoittelun ja muutaman yrityksen kautta.

Kaisa Jaalama

**NUORET KAUPUNKILAISET
YHTEISTÖVILJELIJÖINÄ,
KAUPUNKIAKTIIVISTEINA JA
VÄLIAIKAISEN TILAN VALJASTAJINA**

Viljely kaupungissa ei ole uutta tai tavanomaisesta poikkeavaa, mistä kertovat Helsingissäkin perinteikkäät palstaviljelmät ja siirtolapuutarhat (esim. Willman 2015). Silloin, kun viljely siirtyy yksityisen piiristä julki- seen tai puolijulkiseen tilaan, kaduille tai vaikkapa hautausmaiden tuntu- maan, ja kun puhutaan yksityisen palstan sijasta viljely-yhteisöistä kau- pungissa, herättää se toisenlaista keskustelua myös kaupunkitutkijoiden piirissä. Mistä yhteisöllisessä kaupunkiviljelyssä on kysymys, ja miten se liittyy nuoriin ja kaupunkisuunnitteluun?

Olen havainnut, että tuttavapiirissäni kaltaisissani kaupungissa asuvissa nuorissa aikuisissa on vuosi vuodelta yhä enemmän kaupunkiviljelyn eri- laisia harrastajia. Seuraavassa luon lyhyen katsauksen nuorten aikuisten kaupunkilaisten tapana toteuttaa itseään ja arvojaan kaupungissa. Luon- nollisestikin myös muut kuin nuoret harrastavat kaupunkiviljelyä, mutta tässä artikkelissa näkökulma on erityisesti nuorissa aikuisissa.

Haastattelin katsausta varten kahta helsinkiläistä kaupunkiviljelijää sekä Krista Willmania, joka laatii parhaillaan väitöskirjaa aiheesta Tampereen yliopistossa. Kaupunkiviljelyä tutkiva Willman on itsekin ollut jo pidem- pään kaupunkiviljelyssä mukana. Willmanin (2015) mukaan kaupunkivil- jelyä harjoitetaan nykyään lähellä kaupunkien keskustoja ja integroitunee- na kaupunkirakenteeseen, eli paikoissa, joita ei alun perin ole suunniteltu viljelymaiksi. Uusi kaupunkiviljelyn aalto saapui Suomeen 2010-luvun vaihteessa, ja uudenlainen kaupunkiviljely eroaa perinteisestä siirtopuu- tarha- tai palstaviljelystä myös käytännöiltään.

Vuonna 2009 ilmestyivät ilman lupaa perustetut sissiviljelmät (guerilla gardening) Helsingin Pasilaan. Dodo ry oli viljelyn takana, ja yhdistys on muutenkin ollut tukemassa kaupunkiviljelyn leviämistä Suomessa (Dodo ry 2016). Sisseilystä on siirrytty kaupungin kanssa tehtävään yhteistyöhön, ja vuonna 2013 Dodo toteutti yhdessä Helsingin kaupungin kanssa oppaan palsta- ja yhteisöviljelmän perustamiseksi (Helsingin kaupunki 2014). Sissiviljelmät ja esimerkiksi kaupunkiin asukkaiden toimesta luodut sissi- niityt siemenpommi-pusseineen ovat yksi esimerkki kaupungissa tapahtu- vasta viljelystä. (esim. Villi Vyöhyke ry 2016.)

Viljelyyn voi törmätä Helsingissä monessa eri yhteydessä. Esimerkiksi Helsingin Nuorisosiainkeskus on järjestänyt yhteistyössä Lasten ja nuor- ten puutarhayhdistyksen kanssa erilaisia viljelyleirejä lapsille ja nuorille kaupungin nuorisotalojen yhteydessä (Nuorisosiainkeskus 2015).

Aktiivisia toimijoita ovat Dodon lisäksi esimerkiksi Martat ja Hyötykas- viyhdistys. Viljelylaatikoita voi nähdä asuntoyhtiöiden pihilla ja muun

muassa Helsingin Korjaamolla ja Teurastamolla. Toimijoita ja esimerkkejä on suomalaisissa kunnissa lukuisia.

Erityisesti nuorten tapoja toteuttaa itseään kaupunkiviljelyn keinoin ei ole vielä Suomessa varsinaisesti tutkittu. Osviittaa trendistä antaa TNS-gallupin tekemä tutkimus vuodelta 2015, jossa alle 25-vuotiaiden kiinnostus puutarhanhoitoon on todettu nousseen 25 prosenttia viidessä vuodessa (asiasta tiedotti Etelä-Suomen Sanomat 6.4.2016).

Willman kertoo, että kaupunkiviljelyssä on nähtävissä sukupolvieroja: kun vanhemmat viljelijät usein mieluusti hoitavat omaa palstaansa tai viljelmäänsä itsenäisesti, niin nuoremmilla viljelijöillä on monesti kiinnostusta toimia yhteisöllisesti viljelmää suunnitellen ja hoitaen.

Viljely aktivisminä vai harrastuksena?

Maija Faehnle ja Pasi Mäenpää (2016a) ovat tutkineet kaupunkiaktivismia osana Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -ohjelmaa ja esittäneet, että kaupunkiaktivismi, toisin sanoen neljäs sektori, on muuttanut kansalaisyhteiskunnan toimintaa toisenlaiseksi. Kaupunkiaktivismin keskiössä on kaupunkilaisten suora toiminta oman kaupunkiympäristön, sen tilojen, tarjoutumien ja toiminnallisuuksien parantamiseksi. Muun muassa ravintola- ja siivouspäivien, vertaisverkkokaupan, ruokapiirien, turvapaikanhakijoiden auttamisen sekä kaupunkiviljelyn voidaan nähdä olevan kaupunkiaktivismia. Tyypillisiä kaupunkiaktivismin piirteitä ovat (virtuaali) verkostot ja sosiaalinen media järjestäytymisen apuna, omaehtoisuus, yhteistoiminta, perinteisen järjestökentän ulkopuolelle sijoittuvat toiminnot sekä tee-se-itse-henki. Faehnle ja Mäenpää esittävät, että kaupunkiaktivismi tulisi nähdä yhä enemmän kaupungin voimavarana, myös hallinnon, kansalaisten kohtaamisen sekä kaupungin sosiaalisen ja taloudellisen dynamiikan näkökulmasta. (Faehnle & Mäenpää 2016a; Faehnle & Mäenpää 2016b.)

Toiminnallisuus ja asukkaiden omaehtoisuus ovat nähdäkseni mielenkiintoisia seikkoja myös yhteisö- ja kaupunkiviljelyssä. Kaupunkiin syntyy viljelyn kautta uudenlaisia paikkoja, joissa näkyy konkreettisesti asukkaan kädenjälki vuoropuhelussa luonnon kanssa. Kaupunkiviljelmä on teki-jänsä näköinen, merkki viljelijän tai viljely-yhteisön toimista ja valinnoista – millaisia papuja tähän nurkkaan sopisi, millainen paikka tämä olisi pinaattiviljelmälle? Esimerkiksi Helsingin Korjaamolla kesäkaudella 2016 pidetyt laatikot sijoitettiin ravintolan terassin yhteyteen vapaasti katseltaviksi. Viljelyssä oma työ jätetään alttiiksi muiden kaupunkilaisten toi-

minnalle – viljely vaatii viljelijältä myös luottamusta kanssaihmiisiin ja kaupunkilaisiin. Se, että laatikot ovat alttiina mahdolliselle ilkivallalle tai säilyvät koskemattomana kadunkulmassa koko kesän, on myös eräänlaista vuorovaikutusta kaupunkitilassa.

Se, kuka saa tehdä julkisessa tilassa ja mitä, on oleellinen kysymys myös kaupunkiviljelyssä. Willman muistuttaa, että maanomistaja edellyttää usein luvan kysymistä viljelyä varten, ja Willman on huomannut, että useimmat kaupunkiviljelijät haluavat hoitaa ensin lupa-asiat kuntoon. Vaikka Dodo ry:n kaltaiset yhdistystoimijat ovat olleet edistämässä kaupunkiviljelyä, niin joskus yhteisöviljelyyn ei liity yhdistystä tai muuta järjestäytyntä tahoa, kertoo Willman. Tämä tukee Faehnen ja Mäenpään käsitystä kaupunkiviljelystä uudenlaisen kaupunkiaktiivisuuden toimintamuotona. Willmanin mukaan lupaprosessi kaupungin kanssa saattaa kuitenkin osoittautua hankalaksi, mikäli viljelijät eivät ole järjestäytyneet yhdistykseksi, sillä kaupungit eivät usein solmi sopimuksia yksityishenkilöiden kanssa. Tampereella vapaamuotoisen viljelijäyhteisön kartoittaessa toimintamahdollisuuksia seurakunnan mailla Kalevanharjulla lupaprosessi osoittautui helpommaksi. Seurakunta ei tarvinnut virallisia menettelyjä hautausmaan oheen perustettavalle viljelmälle, vaan sopimus yhteistyöstä onnistui lopulta suullisesti, kertoo Willman.

Suomen Talkoot ry:n Haist kukkanen -kampanjassa, johon Willman on osana tutkimustaan perehtynyt, nousi esille kaupunkilaisten tasa-arvo ja yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua varallisuudesta riippumatta. Ideana oli sijoitella viljelylaatikoita (kaupungin luvalla) ympäri Tamperetta, ja kaikki kaupunkilaiset voisivat vapaasti hyödyntää viljelmien antia. Yhdenvertaisuusnäkökulma on mielenkiintoinen myös usein suhteessa varattomampien nuorten aikuisten tai opiskelijoiden kannalta – viljely ei ole kallis harrastus, ja parhaimmillaan sillä voi vaikuttaa siihen, että saa opiskelijabudjetilla laadukasta ruokaa pöytään.

Hanna Nieminen, 27, on viljellyt jo useamman vuoden ajan, niin Tampereella kuin Helsingissä. Hänelle kaupunkiviljely on ennen kaikkea rakas harrastus ja tapa rentoutua. Nieminen on viljellyt sekä palstalla että yhteisössä, ja toteaa jälkimmäisen sopivan hänelle paremmin. Yhteisöviljelyyn liittyy yhteinen onnistumisen tunne ja ilo yhdessä tuotetusta sadosta, mahdollisuus saada uusia sosiaalisia suhteita sekä oppia ja opettaa. Kaupunkiviljely on Niemiselle myös vuorovaikuttamista ja sosiaalista kanssakäymistä kaupungissa.

”Sato tuntuu toissijaiselta, mutta satokausi on yhtä iloa – siksi on kiva istuttaa eri aikaan itäviä ja satoa tuottavia kasveja. Olen myös

aina ylpeä viljelmästäni, olen onnistunut hoivaamaan kasveja niin että ne tuottavat, kukoistavat ja ovat iloisia.”

Paula Harjula, 28, liittyi alkuvuodesta 2016 Kaupunkilaisten Oma pelto -osuuskuntaan, joka on Community Supported Agriculture -mallin muokaus Suomessa.

Osuuskunta on perustanut oman pellon Vantaan Korsoon, ja työllistänyt ammattilaisen, joka on päävastuussa pellon viljelystä. Pellolta saatava sato tuodaan satokauden ajan kerran viikossa Herttoniemen, Kalasataman, Postitalon, Arabian, Töölön sadonjakopisteisiin, josta jäsenet hakevat omansa. Vastineeksi jäsenet maksavat osuuskunnalle jäsenmaksun sekä vuosittaisen satomaksun, sekä tekevät talkootöitä esimerkiksi pellolla tai sadonjakopisteissä.

Ennen osuuskuntaan liittymistä Paula on viljellyt omalla parvekkeella, sekä pienimuotoisemmin lähinnä yrttejä ikkunalaudalla. Paula on haaveillut myös viljelypalstasta, mutta ruokaosuuskuntaan liittyminen tuntui pienemmältä sitoutumiselta ja mielekkäämmältä kuin oman palstan viljely yksin.

”Liityin osuuskuntaan, koska olen kiinnostunut siitä, mitä suuhuni laitan. Kyllä se on hyvä filis syödä vihanneksia, jotka ovat tulleet omalta pellolta ja tiedän mitä niille on tehty.”

Harjulan mukaan pellolla viljellään monipuolisesti kaikenlaisia vihanneksia, ja hän ajattelee, että jäsenyys on myös hyvä tapa oppia syömään vihanneksia säännöllisesti, monipuolisemmin ja erityisesti satokauden mukaan. Osuuskuntaan liittyminen olikin Harjulalle paljon myös ympäristöteko ja helppo tapa vaikuttaa. Harjulalle osuuskunnassa myös toiminnan organisointi oli tärkeää:

”Kun toiminta on tällä tavalla organisoitua, oppii paljon enemmän viljelystä ja eri vihanneksista kuin yksin tehdessä. Ensi vuonna voisin olla vielä vähän aktiivisempi, ja nauttia myös enemmän osuuskunnan yhteisöllisyydestä ja oppia lisää viljelystä yhdessä tekemisen kautta.”

Harjulaa ja Niemistä viljelyssä yhdistää siis halu tehdä ja oppia porukassa, ja viljely näyttäytyy heille yhteisöllisenä harrastuksena. Vaikka Hanna Nieminen ei näe viljelyä ensisijaisesti kannanottona, niin viljelyssä kiteytyy konkreettiseksi toiminnaksi paljon hänen omaa arvomaailmaansa:

”Ehkä kaupunkiviljely on myös minulle jonkinlaista jatkumoa kaikkien ruokaan liittyvään vaikuttamiseen liittyen. Ostan mahdollisuuksien mukaan luomua, sesonkien mukaan. Myös viljely on auttanut näkemään sesongit jo ennen tätä nykyisin taas pinnalla olevaa sato-kausi-ajattelua, kotimaista kun on kotimaisen kausi ja niin edelleen.”

Toisaalta viljelyyn liittyy idea laadukkaammasta kaupungista. Nieminen näkee sen olevan askel myös itselle tärkeän kehityksen suuntaan:

”Onhan viljely myös loistava kaupunkitilan väliaikaiskäytön muoto, mutta minusta voisi olla myös tärkeä osa luonnon merkityksen tunnistamisessa – esimerkiksi sitä kautta, että syötäviä kasveja sisällytettäisiin enemmän viherrakentamiseen, arkisiin ympäristöihin.”

Nieminen viittaa kaupunkitilan moninaiseen käyttöön; tilaa erilaisille hyödykkeille ja toiminnallisuudelle on kaupungissa nykyistä potentiaalisesti enemmän.

Viljelijät toteuttavat siis itseään ja omia arvojaan kaupungissa. Näin se vaikuttaa omalla tavallaan myös kaupunkiin ja kanssaihmissiin: relationaalisesti käsitettynä tila on inhimillisesti rakennettua, uusinnettua ja tuotettua: ravintolan terassi tilana muuttuu, kun sen läheisyydessä joku kitkee porkkanapenkkiä. Kaupunkitilaan mahtuu näin useampia toimintoja. Tämä voi laajentaa perinteistä käsitystä siitä, mikä kaupungissa koetaan sallituksi ja toimivaksi. Toisin sanoen kaupunkitila väljenee ja moniarvoistuu: tiukoissa tiloissa suvaitaan huonosti vaihtoehtoista toimintaa kun taas väljät tilat mahdollistavat kohtaamisia ja suunniteltujen tilojen monenlaista käyttöä (Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Yhteisöjen kaupunkiin ja kaduille pystyttämät viljelylaarit ovat kuitenkin vain yksi signaali, että tiukkoja paikkoja ajetaan väljempään suuntaan; erilaisten toimintojen sallivuutta kaupunkitilassa edustaa mm. YIMBY-liike, sekini esimerkkinä kaupunkiaktivismista. Tilojen väljyys on tärkeää erilaisten osallistumistapojen kannalta, myös nuorten omaehtoisen osallistumisen kannalta (Kuusisto-Arponen 2009; Kylmäkoski 2006).

Puitteet omaehtoiselle osallistumiselle?

Vaikka Faehnle ja Mäenpää toteavat kaupunkiaktivismiin vielä haastavan perinteisiä hallintamalleja, niin joissakin tapauksissa kaupunkiviljely on huomattu toimivaksi osallistumisen ja elävöittämisen konseptiksi myös kuntavetoisesti, esimerkiksi Tampereella osana Hiedanrannan vanhan teollisuusalueen kehittämistä. ”Väliaikaisen Hiedanrannan” kelluva

puutarha suunniteltiin yhdessä Tampereella toimivien yhteisöviljelijöiden kanssa, joihin myös Nieminen ja Willman lukeutuivat. Yhteisöviljelmät ovat usein Hiedanrannan nimeä mukaillen väliaikaista tilankäyttöä – ennen kuin tämä tila kehitetään joksikin muuksi, miksemme hyödyntäisi sitä vaikkapa viljelyyn?

Kun paikalla ei ole tarkkaa määritelmää tai siitä puuttuu instituutio – viireillä on esimerkiksi kaavamuuotos, joka voi johtua vaikkapa tehdasalueen sulkemisesta – niin paikallisille asukkaille voi tarjoutua tilaisuus ottaa vastuu tilan toimivuudesta ja estetiikasta omiin käsiinsä. ”Toiminnallinen tyhjiö” voidaan paikata helposti rakentuvilla, väliaikaisilla ratkaisuilla tai tätä tyhjiötä voidaan kutsua kaupunkilaiset paikkaamaan, kuten tapahtui Tampereen Hiedanrannan entisellä teollisuusalueella. (Väliaikainen Hiedanranta 2016.) Näin ollen neljännelle sektorille, vaikkapa kaupungin yhteisöviljelijöille, tarjotaan tilaisuus kokeilla uudenlaista toimintaa vanhas-ta käytöstä poistuneessa paikassa.

Hiedanrannan viljelytoimintaa suunnittelemaan ja toteuttamaan kutsuttiin mukaan kaikki halukkaat kaupunkilaiset. Suunnittelusta tulee potentiaalisesti asukasvetoista, tai ainakin asukkailla on siten konkreettinen rooli muuttuvassa kaupunkitilassa. Willman käsittelee viljelijöiden paikkaan ja toimintaan kuulumista affektiivisuuden kautta: viljely tukee paikkaan kiinnittymistä ja osallisuuden vahvistumista (Willman 2015). Se voi olla esimerkiksi opiskelijalle yksi tapa kotoutua uuteen opiskelukaupunkiin, kun toiminta ja ympäristö alkavat tuntua omalta.

Nuorilla kaupunkiviljelyssä näyttäisi olevan tärkeää myös yhdessä tekeminen ja sosiaaliset suhteet. Nuorten näkökulmasta kaupunkiviljely ei ole vain ruoan hankkimista, vaan toisten kanssa yhdessä toimimista. Hyödylliseksi ja arvokkaaksi koettu toiminta yhdistyy yhteisöllisyyteen ja vertaisoppimiseen, mikä on huomattu myös toisenlaisissa yhteisöviljely-yhteyksissä: Saija Pellikka (2016) esittää opinnäytetyössään, että pitkäaikaisasunnottomien asukaspalveluyksikössä toteutetun, asukkaiden suunnitteleman ja yhteisesti viljelyn parvekepuutarhan ylläpitäminen vahvasti keskustelua ja ymmärrystä jaetuista velvoitteista ja rooleista asukas yhteisön sisällä.

Nuorten kokemusta tasavertaisesta toimijuudesta kaupunkitilassa on tärkeää tukea, ja tutkimuksissa lasten ja nuorten ottaminen mukaan ympäristöä koskeviin suunnitteluprosesseihin on tuottanut positiivisia tuloksia (esim. Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Huomioitavaa on tietysti sekin, että tutkimuksissa nuorten on todettu haluavan myös oleskella kaupungissa ilman aikatauluja tai erityisiä suunnitelmia. Kun erilaiset toiminnot tai

myös toimimattomuus sallitaan, julkinen tila muuttuu moniarvoisemmaksi. Kaupunkiviljelykään ei tarkoita pelkkää työleiriä. Viljelmillä myös vain ollaan, ihailaan satoa ja jutellaan kanssaviilijöiden ja ohikulkijoiden kanssa. Elävöittäminen ja asukkaiden osallisuus voi siis olla monenlaista – omaehtoinen ja toisaalta yhteisöllinen kaupunkiviljely muodostaa siihen vain yhden mahdollisuuden, eikä viljely luonnollisestikaan kiinnosta kuin osaa nuorista. Kaupunkiaktivismia tukevilla puitteilla ja hallintatavalla voidaan nähdä olevan potentiaalia nuoresta itsestään lähtevän osallisuuden tukemiseksi, erityisesti vaihtoehtoisten, yhteisöllisten ja välikaisten toimintojen kehittämisen kautta. Nuoret kannattaa pitää mielessä vähintään jo siksi, että he ovat niiden joukossa, jotka tulevaisuudessa asuttavat erilaisia, vasta kehittyviä kaupunkialueita. Nuoret voivat hyvin konkreettisestikin olla mukana näiden alueiden kehittämisessä.

Lämmin kiitos Krista Willmanille, Hanna Niemiselle ja Paula Harjulalle, jotka antoivat haastattelun artikkelia varten.

Lähteet:

Dodo ry. 2016. Kaupunkiviljely.fi. Keitä me olemme. <http://kaupunkiviljely.fi/kaupunkiviljelmat/mika-dodo/>

Etelä-Suomen Sanomat 6.4.2016. Nuoret haluavat nyt kasvattaa ruokansa itse. <http://www.ess.fi/teemat/koti/2016/04/06/Nuoret-haluavat-nyt-kasvattaa-ruokansa-itse>

Faehnle, Maija & Maenpää, Pasi. 2016a. Kaupunkiaktivismi ja neljäs sektori. Esitys Kaupunkitutkimuksen päivillä 28.–29.4.2016. https://kaupunkiaktivismi.files.wordpress.com/2015/02/ktp_2016_neljassektori_web.pdf

Faehnle, Marja & Maenpää, Pasi. 2016b. Kaupunkiaktivismi voimavarana. Artikkelit 11.10.2016 Helsingin kaupungin Kvartti-verkkolehdestä. <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaupunkiaktivismi-voimavarana>

Helsingin kaupunki. 2014. Viljellään kaupungissa. Opas yhteisö- ja pienpalstaviljelmien perustamiseen Helsingissä. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:1 / Arkkitehtuuriosasto. http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/viljellaan_kaupungissa_opas_2014.pdf

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa. 2009. Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja Ympäristö. 38: 1 (2009). http://www.ays.fi/aluejaymparisto/pdf/aluejaymp_2009_1_s51-58.pdf

Kylmäkoski, Merja. 2006. Nuorten tilat. Artikkelit Nuorisotutkimuksen verkkokanavassa. <http://www.kommentti.fi/kolumnit/nuorten-tilat>

Nuorisoasiainkeskus. 2015. Kesäleirit salaisessa puutarhassa – ympäristötaidetta, draamaa ja viljelyä. <http://koskela.munstadi.fi/2015/04/20/kesaleirit-salaisesa-puutarhassa-ymparistotaidetta-draamaa-ja-viljelya/>

Pellikka, Saija. 2016. Minäpystyvyydestä mepystyvyyteen. Yhteisöllisyyden mahdollisuusrakenteet asumispalveluyksiköissä. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/109107/Pellikka_Saija.pdf?sequence=1

Villi Vyöhyke ry. 2016. Guerilla Gardening – Sissiniityt. <http://villivyohyke.net/ver2/toiminta/guerrillagardening/>

Väliaikainen Hiedanranta. 2016. Kelluvan puutarhan suunnittelu alkaa. <http://valiaikainenhiedanranta.fi/tapahtumat/kelluvan-puutarhan-suunnittelu-alkaa>

Willman, Krista. 2015. Yhteisöllisen kaupunkiviljelyn keholliset merkitykset. Alue ja Ympäristö 44:2 (2015). http://www.ays.fi/aluejaymparisto/pdf/aluejayymp_2015_2_s30-44.pdf

Eeva Sinisalo-Juha

NEUVOSTOILLA JA VALTUUSTOILLA OSALLISUUTTA JA VAIKUTTAVUUTTA ERITYISRYHMILLE – NUORISOVAL- TUUSTO, VANHUSNEUVOSTO JA VAMMAISNEUVOSTO

Suomen kunnissa kolme erityisryhmää tulee saamaan huomiota Kuntalain muutoksen myötä. Laki edellyttää, että kesäkuun ensimmäisestä päivästä vuonna 2017 kunnan on asetettava nuorisovaltuusto tai nuorten vaikuttajaryhmä, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Lisäksi on huolehdittava näiden toimintaedellytyksistä. Tarkoituksena on tuottaa aito mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan kunnan eri toimielimissä. Käytännön toteutukset voivat vaihdella kunnasta toiseen ja olla useamman kunnan yhteisiäkin. Mielenkiintoista onkin seurata, miten lakimuutos tulee vaikuttamaan näiden erityisryhmien arkeen.

Nuorten oikeutta osallistua ja vaikuttaa, on haluttu varmistaa lainsäädännöllä. Sekä vuonna 2015 uudistetusta Kuntalaista että vuoden 2017 alusta voimaan tulleesta Nuorisolaista löytyy kummastakin nuorten osallisuus ja vaikuttaminen kunnan velvollisuuksista. Pidemmällä aikajänteellä tulemme näkemään tapahtuuko nuorten asemassa muutosta. Tässä pienartikkelissa keskityn pohtimaan lähinnä nuorten tulevaa asemaa kunnallisessa päätöksenteossa.

Lähtökohtana toimintavalmiusteoria

Mielenkiintoisen tulokulman erityisryhmien osallistamiseen tuo Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintavalmiusteoria, joka perustuu Aristoteleen ajatteluun hyvästä elämästä, kummuten mahdollisuudesta toteuttaa hyvää toimintaa omassa yhteisössään. Onnellisuus puolestaan nousee mahdollisuudesta hyödyntää omia kykyjään ja toteuttaa itseään. Jotta yhteisöä hyödyttävä hyvä elämä ja yksilön onnellisuus voisivat yhtyä, on yhteiskunnan tehtävänä tarjota tilaa niille. Tämä tarkoittaa politiikkatason tahtotilaa. Toimintavalmiusteoriassa ihmisen hyvinvointia määrittävät toisaalta perustarpeiden tyydyttyminen ja toisaalta institutionaalisesti varmistetut toimintavalmiudet. Nussbaumin mukaan toimintavalmiudet ovat yksilölliset. Ne joiden toimintavalmiudet ovat heikommät eli tässä artikkelissa lähinnä nuorten, vammaisten ja vanhuksien, tulee erityisesti saada yhteiskunnalta vahvistusta toimintavalmiuksiinsa. Tällaista vahvistusta voi olla esimerkiksi kuljetustuki mahdollisuutena osallistua. Samalla tämä tuki voi olla rajoittava, kun se määritellään ulkoapäin huomioimatta ihmisen omaa käsitystä tarpeestaan. Björklundin ja Sarlio-Siintolan (2010) mukaan yhteisöllisyydellä ja osallisuudella sekä osallistumalla yhteisten asioiden edistämiseen voidaan lisätä inhimillistä hyvinvointia. Edellytyksenä on kuitenkin, että varmistetaan institutionaaliset toimintavalmiudet. (Björklund & Sarlio-Siintola 2010). Parhaimmillaan tämä ajankohtainen lakimuutos tuleekin käytännössä tarkoittamaan inhimillisen hyvinvoinnin lisääntymistä.

Helsingin kaupungin nuorten hyvinvointiraportoinnin indikaattorit on työstetty toimintavalmiusteorian pohjalta. Sen on nähty täydentävän käytössä olevia mittareita, joissa tavoitteena on ollut lähinnä tuottaa keskenään verrannollisia numeroita. Helsingin Nuorisoesiankeskus on tuottanut käyttöönsä kahdeksan nuorten toimintavalmiuksia kuvaavaa indikaattoria. Tässä yhteydessä mielenkiintoinen on aktiivista kansalaisuutta kuvaava indikaattori. Se tarkoittaa mm. kykyä toimia tavoitteellisesti sekä moraalisia ja yhteiskunnallisia taitoja. Lisäksi sillä tarkoitetaan myös kykyä arjen tilannesidonnaiseen harkintaan ja hallintaan. Aktiivisen kansalaisuuden odotetaan tuottavan yhteiskunnallisesti osaavia ja motivoituneita nuoria, joilla on edellytys seurata yhteiskunnallista keskustelua eri foorumeissa ja myös osallistua siihen. Toimenpiteinä se tarkoittaa nuorten tukemista eri päätöksentekojärjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Toimintavalmiusteoriasta kumpuavan mallin erityisyys on sen mahdollistavassa, ei ongelmoivassa lähestymistavassa. Näin sen hyödyntäminen juuri nuorisotyön kontekstissa on luontevaa. (Siurala 2014).

Nuorista yhteiskunnallisia vaikuttajia

Humak, joka on yhteiskunnallinen ammattikorkeakoulu, huolestui erityisesti toisen asteen ammatillisten opiskelijoiden kiinnostuksesta ja kyvykkyydestä osallistua ja vaikuttaa oman elämänpiiriinsä kysymyksiin. Vanhempien malli ja heidän koulutustaustansa vaikutus ovat merkityksellisiä nuoren yhteiskunnallisen kiinnostuksen heräämiseen ja kyvykkyyteen vaikuttaa. Nuorena luotu pohja suuntaa aikuisuuden käsitystä itsestä vaikuttajana. Valtioneuvoston asetuksessa lukiolaista (2014/942) 2§ mukaisesti lukiokoulutuksen tavoitteena on: ”Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.” Laissa ammatillisen peruskoulutuslain muuttamisesta (787/2014) ammatillisen koulutuksen tavoitteena on 5§ mukaan: ”...lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi...”. Koulutuksen tavoitteissa on siis järkevä ero siinä, millaista osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta tulevilta äänestäjiltä odotetaan. Kaikkia ei ole tarpeen kouluttaa aktiivisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi. Humakin hankkeessa Tee SOMething! Ammattiin opiskelevien 2. asteen ja yhteisöpedagogiopiskelijoiden yhteiskunnallisen aktiivisuuden kehittäminen työskenneltiin valtakunnallisesti testaten erilaisia silloin nuorten suosimia sosiaalisen median kanavia yhteiskunnallisen aktiivisuuden herättämiseksi. Tavoitteena oli löytää yhdessä nuorten kanssa paikallisia yhteiskunnallisia kysymyksiä, joihin haluttiin muutosta. Erityisesti kohderyhmänä olivat nuoris- ja vapaa-ajan ohjaajaopiskelijat ja lähihoitajaopiskelijat. Kumpikin ryhmä on opinnoissaan ja työssään koske-

tuksissa yhteiskunnan tuottamien puitteiden kanssa, jolloin asiakaspinnasta kumpuaa luontevasti erilaisia kysymyksiä ja parannuskohteita. Hankkeessa paljastuikin kuinka merkittävää nuorten motiivoinnissa on heidän parissa työskentelevien ammattilaisten, opettajien ja ohjaajien osallistamiskyvykyys. Nuorten johdattelu yhteiskunnallisten kysymysten äärelle on mahdollista, mutta ei tapahdu itsestään. Tarvitaan pedagogista silmää ja ymmärrystä vaikuttamismekanismeihin, jotta nuoret saadaan uskomaan muutoksen mahdollisuuteen. Kun motiivointi onnistuu, syntyy tulosta, josta taas kumpuaa kokemus omasta vaikuttajuudesta. Osallisuuden ja vaikuttamisen positiivinen kierre on syntynyt. (Tee SOMething 2014.)

Nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen on säilynyt myös vuoden 2017 alusta voimaan astuneen Nuorisolain 2 §:n ensimmäisenä tavoitteena. Yhteiskunnassa toimimisen odotetaan näyttävän nuorille mahdollisuutena. Laissa kuntien nuorisotyön ja -politiikan järjestämistä vastaavaksi on kirjattu nuorten kansalaistoiminnan tukeminen. Lisäksi nuorisotyötä ja -politiikkaa käsiteltäessä nuorille on lain mukaan tarjottava ja järjestettävä mahdollisuus sekä osallistua että vaikuttaa aina paikalliselta tasolta valtakunnalliselle tasolle. Nuorisotyön tehtävä on § 3 mukaisesti tukea nuorten asemaa ja osallisuutta yhteiskunnassa. (Nuorisolaki 1285/2016) Nuorisotyöntekijöille on annettu iso vastuu, ilman lupaus- ja resursseista. Kuitenkin nuorisotyöntekijöiden koulutustason noustessa voidaan odottaa myös nuorten oikeuksien vaalimisen ja tarvittaessa puolustamisen nousevan nuorisotyöntekijöiden ammatillisesta ydinjatkeesta. Nuorisolaki on vahva kannanotto nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen vakiinnuttamiseksi. Tahtotila on siis vahva, mutta saavuttaako se nuoret. Jos jostain syystä vaikuttaminen ja osallistuminen eivät mahdollistu, on nuoria vähintäänkin kuultava. Tässä kohdin on kuitenkin pohdittava mahdollistaako pääsy kuultavaksi minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa asiaan. Kuulostaa kovin passiivilta. Peruskysymys edelleen on, löytyykö nuorille, heidän näkökulmastaan kiintoisiin aiheisiin mielekkäitä mahdollisuuksia vaikuttaa. Ensiarvoisen tärkeää on luoda näyttöä vaikuttamisen merkityksellisyydestä. Turhan takia rehkiminen ei pitkälle aikuistakaan motivoi.

Nuorisovaltuustoista

Jo noin 70 % kunnissa on nuorten vaikuttamismahdollisuuksia edistetty perustamalla nuorisovaltuustoja. Useilla nuorisovaltuustoilla on lausunnonantajien rooli kunnan päätöksenteossa. Monilla nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo-oikeus, joillakin puheoikeuskin kunnallisten päätöksentekoelementtien kokouksissa. Sitä minkälainen vaikutus nuorisovaltuustolla on todellisessa nuorten asioiden edistämisessä, on vaikea arvioida.

Espoossa vuodesta 1997 toiminut nuorisovaltuusto on jo vakiinnuttanut asemansa. Nuorisovaltuutetut äänestetään espoolaisten koulujen tai nuorten tieto- ja neuvontapalvelun Yesboxin kautta. Äänestäjät ja valtuutetut ovat 13–18-vuotiaita espoolaisnuoria. Espoon nuorisovaltuustolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kaupunginvaltuustossa. Lisäksi sillä on suora aloiteoikeus kaupunginvaltuustoon. Kuukausittain kokoontuvassa yleiskokouksessa nuorisovaltuutetut käsittelevät aloitteita ja antavat lausuntoja. Esimerkiksi vuonna 2016 nuorisovaltuusto käsittelee koulukiusaamista Espoossa ja hyväksyi aloitteen kiusaamisen vähentämiseksi mm. järjestämällä mahdollisuuksia kertoa nimettömästi havaitusta kiusaamisesta. (Espoon nuorisovaltuusto 2017.)

Kuntalehdessä on pohdittu (Miettinen 2017) tulevan Kuntalaki -muutoksen vaikutusta nuorten kuulemiseen ja kuulumiseen. Jo nyt on olemassa hyviä toimivia käytäntöjä. Toisaalta joissain kunnissa ei vaikuttamista ole saatu käytännössä toimimaan tahtotilasta ja resursoinnista huolimatta. Nuorten saavuttaminen ja motivointi nouseekin keskiöön. Näyttöjen kautta myös nuorille realisoituu todelliset saavutettavat mahdollisuudet. Jos toiminnasta ei näyttäydy seuraavan muutosta, mielellään vielä siedettävän nopeasti, näyttäytyy panostus hukkaan heitettynä. Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry pitää lainmuutosta merkittävänä edistyksenä nuorten mahdollisuuksiin vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Odotuksena on, että aiemmasta moni paikoin toteutuneesta näennäiskuulemisesta päästäisiin nyt siirtymään todelliseen yhteistekemiseen. Nuoret otettaisiin nuorina mukaan vaikuttamaan.

Osallistava budjetointi on yksi malli, joka mahdollistaa nuorten osallisuuden oman elämänpiirinsä asioista päättämässä. Espoossa malli tunnetaan nimellä ManiMiitti, joka tulee vuoden 2017 aikana koskettamaan Pohjois-Espoon, Keski-Espoon ja Matinkylä-Olarin alueiden nuoria. Vuoden prosessin aikana kahdeksanluokkalaisten kevätstartista on tavoitteena saada seuraavana keväänä toteutuvia tuloksia, joista yhdeksänluokkalaiset voivat todentaa omaa osallisuuttaan. ManiMiitti on kytköksissä Espoon nuorisovaltuustoon, joka käsittelee kaupungintason aloitteet. Vuoden 2015 aloitteissa otettiin kantaa lippujen hintoihin ja Pohjois-Espoon linja-autoliikenteeseen. Keski-Espoossa nuoret toivoivat hedelmän ja pehmeää leipää kouluruokailuun. Nämä selkeästi nuorten elämään liittyvät aloitteet olisivat edellyttäneet lisätalousarvioita, joihin ei kuitenkaan löytynyt sille erää myönteäluulta. Toisaalta vuoden 2016 hyväksytyt aloitteet kesätyöpaikoista nuorille on tuottanut kesälle 2017 nuorille työpaikkoja. (ManiMiitti 2017.)

Helsingin Ruuti

Yksi erilainen malli nuorten osallisuudesta on Helsingin jo vuodesta 2011 kehittämä Ruuti-vaikuttamisjärjestelmä. Se koostuu erilaisista mahdollisuuksista osallistua ja tehdä aloitteita. Yksi osa Ruuti-järjestelmää on RuutiBudjetti, helsinkiläinen malli osallistavasta budjetoinnista. Vuoden 2016 aikana nuoret itse osallistuivat noin 200.000 € kohdentamiseen sellaisiin asioihin ja toimintoihin, joita he pitivät tärkeinä.

Tammikuussa 2017 julkistettiin ulkoinen arviointi Ruuti-toiminnasta. Yleisnäkynä voitaneen todeta, että erityisesti virkamiehet olivat oppineet kuuntelemaan nuoria ja heidän näkemyksiään. Toisaalta kuitenkin samassa arvioinnissa todetaan, että nuorten kokemukseen oman toimintansa vaikuttavuudesta liittyy vahvasti työntekijöiden kyky motivoida vaikutustyöhön. Tällöin tarkastelun kohteeksi nousevat nuorisotyöntekijöiden omat kansalaistaidot. Nuoriin on valettava uskoa vaikuttamistyön tuloksellisuudesta. Arviointia varten haastatellut nuoret ovat myös ottaneet kantaa luonnehdintaan nuorten passiivisuudesta. Kyse ei heidän mielestään ole kiinnostuksen puutteesta vaan uskosta omiin vaikutusmahdollisuuksiin, omiin kykyihin tai sitten toimintatapa ei vain houkuttele. (Lovio & Tammi & Heino, 2017)

Kaikki nuoret eivät kuitenkaan usko Ruuti -vaikuttamisjärjestelmään. Suomen Nuorisovaltuustojen liitto ottaa vahvasti kantaa nuorisovaltuuston puuttumiseen Helsingistä. Ruuti on heidän mielestään monimutkainen, vaikeaselkoinen ja aikuisvetoinen. Se, että edes lakimuutos ei saa Helsinkiä perääntymään ja käynnistämään nuorisovaltuustoa on heidän mielestään kansallinen häpeä. (Uosukainen & Castrén 2017.) Onko nuoria syytä kuulla tässä asiassa?

Vanhusneuvosto

Kuntalain 27 § ottaa kantaa ikääntyneen väestön oikeuteen päästä vaikuttamaan heitä koskevien asioiden suunnitteluun, valmisteluun ja käsitteelyyn. Näitä asioita ovat: hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tai heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. Lisäksi vanhusneuvoston toimintaedellytyksistä on huolehdittava. (Kuntalaki 410/2015.) Vanhusneuvoston tarkoituksena ei kuitenkaan ole toimia vanhusjärjestöjen ja kunnan yhteistyöelimenä. Tavoitteena on saada suoraa kokemusasiantuntijuutta kunnallisen päätöksenteon avuksi. Laki ei uskaltaudu ottaa kantaa siihen, mistä ikäryhmästä on kysymys. 60 vuotta ylittäneen eläkeläisen tarpeet voivat olla kovin erilaiset kuin 90 vuotta täyttäneen tai pitkäaikaissairaana vanhuksen.

Eläkeläisten Etujärjestö EETU ry on Sitran rahoituksella selvittänyt vanhusneuvostojen kirjoa Suomessa. Hankkeesta julkaistussa Vanhusneuvosto-oppaassa on valmistauduttu Kuntalain muutokseen, jotta vanhusneuvostojen toiminta saataisiin hyödyttämään ikääntyneiden asemaa kunnissa. Erityisenä huolena on toimintaedellytysten luominen vanhusneuvostolle. Nykyisin käytännöt vaihtelevat. Keskeisenä kysymyksenä vanhusneuvoston toiminnan onnistumiselle pidetään ajantasaista tiedonkulkua kunnan virkahenkilöiden ja vanhusneuvoston sihteerin tai puheenjohtajan välillä. Kun valmistelussa olevista asioista ei tiedetä, ei niihin voida ottaa kantaakaan. (Latvalahti 2015.)

Vammaisneuvosto

Kunnallisten vammaisneuvostojen toiminta pohjaa YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimukseen. Kuntalain 28§ tavoitteena on saada yhteisen pöydän äärelle vammaisia henkilöitä, heidän omaisiaan, etujärjestöjä, virkamiehiä ja päättäjiä. Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus osallistua ajoissa ja päästä vaikuttamaan vammaisten henkilöiden elinpiiriin liittyviin suunnitelmiin ja niiden käsittelyyn. (Kuntalaki 410/2015.) Kyseessä on siis samat tavoite kuin edellä kuvatun vanhusneuvostonkin kohdalla.

Heidi Sipilä nostaa artikkelissaan Verkossa vammaisenkin voi osallistua, tärkeän huomion osallistumisen mahdollistamisesta (Sipilä 2014). Kokouksia varmasti suunnitellaan esteettömiksi, mutta jo pelkästään itsensä selvittäminen esteettömän kokouksen ulko-ovelle voi olla voimia koetteleva, raskas suoritus. Onkin todella mietittävä milloin on järkevää järjestää paikan päällä kokouksia ja milloin mahdollistaa osallistuminen esimerkiksi kotoa käsin verkkovälitteisesti. Digitaalinen ympäristö saattaa olla voimaannuttavampi osallisuuskokemus kuin perinteinen lähiosallistuminen. Molempia varmasti tarvitaan, ei pelkästään toista.

Kesällä 2017 muutos tulee

Juhlapuheissa vilahtelee sujuvasti erityismainintoina tulevaisuutemme toivot – nuoret. Seuraavassa käänteessä voidaankin jo puhua Niistä Nuorista, niistä joita mikään ei kiinnosta, jotka passiivisina tuijottavat mobiililaitteitaan. Tässä varmasti tarvitaan ammattilaisia toisaalta tulkeiksi sukupolvien välille ja toisaalta motivaattoreiksi avaamaan nuorten silmiä vaikuttamismahdollisuuksille.

Nuorten mahdollisuus aidosti vaikuttaa, onkin yhteydessä jo päätösten valmisteluun. Kunnallishallinnollinen laatikkomalli on työstettävä käytännöksi. Samalla nuorille on avattava asioita heille ymmärrettävällä kielellä. Näin osallistuminen keskusteluun lähenee nuoren arjen tasoa ja tekee siitä mielekästä. Jos nuorille lähetetään vain valmis esityslista eli kymmeniä sivuja hallintokielistä tekstiä ja lausuntopyyntö, koko asia saattaa jäädä huomiotta. Nuorilta kysyttäessä kuitenkin tulee selväksi, että kyllä ajatuksia ja tarvetta vaikuttamiseen on. Merkittävin vaikuttava tekijä lienee se nuoren aikuislähikontakti, joka osaa ohjata, motivoida ja kanavoida vaikuttamistarpeen sellaiseksi, että homma innostaa ja tuloskin on näkyvää. Tämä lienee koulutuksen haaste. Nuorisotyöllistä pelisilmää tarvitaan kaikille, joiden odotetaan saavan nuorilta vastetta. Nuorten osallistaminen päätöksentekoon on pedagogisesti mietittävä ja toteutumistakin on säännöllisesti arvioitava.

Suomen kunnissa pohditaan parhaillaan ratkaisuja kuntalain velvoitteisiin vastaamiseksi. Toimintavalmiusteorian näkökulmasta nämä kuntalain piiriin tulleet ryhmät nuoret, vanhukset ja vammaiset ovat juuri niitä, joiden osallisuudella ja vaikuttamiskokemuksilla saadaan kasvatettua yhteistä hyvää. Kaikkien ryhmien vaikuttamisen edistäjinä tai esteinä ovat ne portinvartijat, joiden takana on kunnalliset päätöksenteon suunnittelu, valmistelu ja käsittely. Kun moninaisuus nähdään rikkautena ja kokemus-asiiantuntijuus todellisena asiiantuntijuutena voidaan yhteistä hyvää lisätä. Maailman muuttuessa on myös rohkeasti mietittävä niitä konkreetteja tapoja, joilla osallisuus varmistetaan. Kunnantalo ei ehkä ole innostavin ympäristö ja sen saavuttaminen voi myös olla oma haasteensa. Esimerkiksi virtuaalihuone voi monelle olla esteetön ratkaisu kokoustilaan siirtymiseksi. Ratkaisuja on olemassa, kunhan löytyy halua löytää niitä. Virkamiesten ohjaaminen ja ehkä kouluttaminenkin osallistavaan ja yhteisölliseen toimintatapaan, tekisi mieleni kutsua sitä nuorisotyölliseksi työotteeksi, lienee paras varmistus osallisuuden ja vaikuttavuuden kokemuksille. Niistä kumpuaa into ja usko mahdollisuuksiin.

Lähteet:

Björklund, Liisa & Sarlio-Siintola, Sari (2010) Inhimilliset toimintavalmiudet suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. Teoksessa Hiilamo, Heikki & Saari, Juhon (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaaliin mahdollisuuksiin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 27, s. 37–70. http://195.148.89.50/files/diak/Julkaisutoiminta/A_27_ISBN9789524930932.pdf

Espoon nuorisovaltuusto (2017) http://www.espoo.fi/fi-FI/Nuoret/Osallistu_ja_vaikuta/Nuorisovaltuusto

Kuntalaki (410/2015) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410#-Pidm3598896>

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (2014/787) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140787>

Latvalahti, Jari (2015) Vanhusneuvosto-opas. Sitra https://www.sitra.fi/julkaisut/Muut/Vanhusneuvosto_opas.pdf

Lovio, Ilkka & Tammi, Markus & Heino, Susanna (2017) Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän käyttäjälähtöinen arviointi. http://www.hel.fi/static/liitteet/nk/Ruuti_raportti_pitka.pdf

ManiMiitti (2017) http://www.espoo.fi/fi-FI/Nuoret/Osallistu_ja_vaikuta/ManiMiitti

Miettinen, Ville (2017) Nuorten kuuleminen on taito laji. <http://kuntalehti.fi/kuntauutiset/paatoksenteko/nuorten-kuuleminen-taitolaji/>

Nuorisolaki (1285/2016) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

Sipilä, Heidi (2014) Verkossa vammaisenkin voi osallistua. Teoksessa Lauha, Heikki & Tuuttila, Leena. Verkko nuorisotyössä – Nuorisotyö verkossa. Verke. s. 102 – 103.

Siurala, Lasse (2014) Nuorisotyön arviointi – kehittämisajatuksia. Kanuunan julkaisuja 1/2014.

Tee SOMething (2014). <https://teesomething.wordpress.com/>

Uosukainen, Kimi & Castrén, Verna (2017) Nuorisovaltuutetut: Nuorisovaltuuston puuttuminen Helsingistä on kansallinen häpeä. <http://www.nuva.fi/kannanotot-ja-lausunnot/2017/1/27/nuorisovaltuutetut-nuorisovaltuuston-puuttuminen-helsingist-on-kansallinen-hpe>

Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140942>

Sari Höylä (toim.)

Paikalla! – valmiina vaikuttamaan

Nuoret ovat kiintyneitä omaan asuinalueeseensa ja ovat myös halukkaita vaikuttamaan sen asioihin (vaikka usein kuulee kommentteja nuorten passiivisuudesta ja haluttomuudesta vaikuttaa). Nuorten osallistuminen päätöksentekoon ei saa jäädä pelkästään nuorisotyön palveluihin tai vapaa-ajantoimintoihin liittyviin asioihin, vaan nuorille on osoitettava saavutettava keino asuinalueen kehittämiseen liittyvissä asioissa. Tästä jokaisen kaupungin tulee huolehtia.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU